

Nr. 1 | marts 2022

Kirken *i* dag

TEMA | Folkekirke i fremtiden

Hvor blæser fremtidens vinde folkekirken hen? Se side 4

Har kirken en fremtid uden håbsteologi? Se side 20

Aktuel inspiration fra Kirkefondet



TEMA | Folkekirke i fremtiden

Indhold

- 3 **Fremtidens kirke bliver spændende at være en del af!**
af Henrik Bundgaard Nielsen
- 4 **Hvor blæser fremtidens vinde folkekirken hen?**
af Birgitte Kragh Engholm
- 6 **Folkekirken om 10 år**
af Thomas Reinholdt Rasmussen
- 8 **Frivilligheden anno 2032 – mere af det samme?**
af Mette Hjære
- 10 **En menighed, hvor ingen kan undværes**
Af Niels Hviid
- 12 **Folkekirken anno 2035 – et bud på fremtidens folkekirke**
af Marianne Levinsen
- 14 **Fremtidens folkekirke begynder, hvor mennesker er**
Samtale mellem Jens Fogh og Ane Øland Bækgaard
- 16 **Udvikling i kirken – at være i bevægelse og forankret i traditionen**
af Dorte Kappelgaard
- 18 **Det kræver sit... at være kirke i NærHeden**
af Frances Benzon
- 20 **Et kig i krystalkuglen**
af Sille M. Fusager
- 22 **Folkekirken i den næste krise?**
af Per Buchholdt Andreasen
- 24 **Har kirken en fremtid uden håbsteologi?**
af Nicolai Halvorsen
- 26 **”Recycling” – Tilbagevenden til fortidens spiritualitet**
af Thomas Emil Horneman-Thielcke
- 28 **Kan vi bruge fortidens teologi til noget i fremtiden?**
af Anders-Christian Jacobsen
- 30 **Inspirationsaftner og ny bogudgivelse**
- 31 **Nyt fra Kirkefondet**



Nr. 1 | Marts 2022

21. årgang

ISSN 1601-8230

Udgiver: Kirkefondet,
Peter Bangs Vej 5B, 2000 Frederiksberg
Tlf. 33 73 00 33
E-mail: kirkefondet@kirkefondet.dk
www.kirkefondet.dk

Formand: Erik Møllerup
Generalsekretær: Henrik Bundgaard Nielsen

Kirken i dag redigeres af:
Charlotte Lydholm

Temagrube bag nr. 1/2022:
Berit Weigand Berg, Dorte Kappelgaard,
Henrik Bundgaard Nielsen og Charlotte
Lydholm

Layout og produktion:
Jørn Thomsen Elbo A/S, Kolding

Årsabonnement for 2022: Kr. 275,-
Enkeltnumre: Kr. 75,-
Abonnement kan bestilles ved
henvendelse til Kirkefondet

Forsidebillede:
Michael Rønne Rasmussen



Henrik Bundgaard Nielsen
generalsekretær i Kirkefondet

FREMTIDENS KIRKE bliver spændende at være en del af!

”Kristendommen er en fremadrettet religion. Den er altid på rejse og antager bestandig nye former i mødet med nye kulturer. Det kristne budskab må bestandig oversættes.” Således skrev Viggo Mortensen, tidligere professor i Systematisk Teologi ved Aarhus Universitet i Kristeligt Dagblad den 13.2.2022. Hvis det gælder kristendommen som helhed – at den igen og igen må nyformuleres ind i nye tider, kulturer og steder, så må det også være vigtigt, at vores kirke er en fremadrettet kirke. At vi som evangelisk-luthersk folkekirke bestandigt overvejer, hvordan folkekirken skal forme sig i fremtiden. Eller sagt på en anden måde: Kirken skal altid forsøge at være nærværende og at være i samklang med det folk, som vi er kirke i blandt. Kirken skal være åben for, hvad der rører sig og altid arbejde med, hvad det vil sige at være kirke på et givet sted og på et givet tidspunkt. Som ”kirkefolk” skal vi hele tiden være nysgerrige på vores tid og vore omgivelser og spørge os selv: Hvad er væsentligt for os som kirke lige nu? Kirken skal være i en evigt opsøgende bevægelse for ikke at stifne inde bag kirkemurene.

En mere virtuel kirke i fremtiden?

I dette temanummer bliver der givet forskellige bud på, hvordan folkekirken kan agere i fremtiden. Når jeg læser disse overvejelser, så glæder jeg mig til at blive en del af fremtidens folkekirke. I hvert fald hvis noget af det skrevne bliver folkekirkens virkelighed de næste 10-20 år. Der er en enkelt ting i de mange tanker om fremtidens folkekirke, som er næsten

fraværende – og det undrer mig. For der er ikke meget fokus på, hvor meget det digitale og virtuelle kommer til at fylde i fremtidens kirke – og det på trods af alle de erfaringer, som er gjort med det under de forløbne to år med corona-restriktioner og indskrænkede muligheder for at være kirke i det direkte fysiske møde med mennesker. Det fraværende fokus på det virtuelle kan måske forklares med, at det er helt underforstået, at det som i det øvrige samfund helt naturligt bliver en af kirkens platforme og virkemidler i fremtiden.

En stærkt lokalt funderet og engageret folkekirke

Måske har netop også coronatiden vist os den helt uundværlige del af kirkens liv i form af menneskelige fællesskaber i og omkring vore kirker. For det er en central del af det at være kirke: at mennesker mødes om det kristne budskab som indhold og ramme i en eller anden form – til højmesse, fællessang, spisefællesskaber, sorggrupper – ja, hele paletten af kirkelige aktiviteter, som vi kender dem. Diversiteten af kirkelige tilbud – med flere forskellige ”menigheder” i samme sogn – og forskellene på, hvordan man lokalt vælger at være kirke på – vil bestå. Men jeg tror, at det er korrekt – som en skribent påpeger – at vi i fremtiden måske skal ”luge lidt ud” i de mange aktiviteter og satse på kvalitet mere end kvantitet i måden at være kirke på. Dog skal det ikke ske ved at være en ”super-professionel” kirke båret af de ansatte. Fremtidens folkekirke skal også være bæredygtig via et stærkt lokalt engagement, hvor mange er med til på frivillig basis at løfte i flok.



Foto: Michael Rønne Rasmussen

Flere peger også på, at det lokale vil være fokus i fremtidens folkekirke. Vi vil søge det lokale, en forpligtende samhørighed, dialogen og samtalen.

Hvilken længsel skal der ”svares på”?

Helt afgørende for at fremtidens folkekirke kan være en kirke i pagt med tiden er også, at vi som kirke kan være med til at afkode, hvad danskerne længes efter i fremtiden – om 10-20-30 år – og hvad folkekirken formår at byde ind med i forhold til denne længsel? Det nævnes, at der i fremtiden vil være en voksende religiøs længsel – en åbenhed og en søgen – en længsel efter ånd og spiritualitet. Netop dette burde være en kerneydelse, vi som folkekirke har de allerbedste forudsætninger for at levere – også i fremtiden.

Velkommen – og på gensyn i fremtidens folkekirke. ■

Birgitte Kragh Engholm

sognepræst på Vesterbro, udvikler, forfatter og fremtidsforsker

Hvor blæser fremtidens vinde folkekirken hen?

”Med barnehånd bevæger Gud verden” synger vi så smukt i en af de nye salmer. Men hvad med folkekirken, hvem bevæger den? Hvem har ansvaret for, at folkekirken også i fremtiden er folkets kirke?

Ja, det har vi professionelle og frivillige, der er engagerede i den i høj grad, og derfor ligger der et stort ansvar på vores skuldre. Vi skal vide, hvor fremtidens vinde blæser hen, og hvordan fremtidens vinde vil påvirke folkekirken. Hvis vi skal kunne sætte de rigtige sejle på kirkeskibet, er det vigtigt, at vi kender fremtiden, for kun på den måde kan vi holde en fremtids-godkendt retning.

Alt for ofte er fortællingen om folkekirkens fremtid en forfaldsfortælling, men som fremtidsforsker ser jeg noget helt andet. Jeg ser ikke bare en interesse, men også en åbenhed og en søgen mod folkekirken. Måske endda en længsel efter mere ånd. Også når vi kigger på de megatrends, der ligger derude, er der grund til optimisme, for vi står med historisk gode muligheder for at revitalisere folkekirken og gøre den relevant og meningsfuld for folk. Især hvis vi målrettet, strategisk og kompromisløst forstår at bruge de store megatrends som vinde i vores sejl, er der i den grad grund til optimisme på folkekirkens vegne.

De store megatrends er blevet stærkere under coronakrisen

Her postcorona er nye trends trådt frem. Eller det vil sige, de er egentlig ikke nye, men under coronakrisen er nogle af de store megatrends blevet stærkere, og den viden skal vi selvfølgelig bruge, hvis vi gerne vil vise, at vi har set, hørt og forstået, hvordan verden bevæger sig. Desværre er det ofte sådan, at virksomheder og institutio-

ner efter en krise søger eller falde tilbage til ”plejer”, men coronakrisen er oplagt som en anledning til udvikling, og måske endda også forandring. For vi har under coronakrisen lært en masse om, hvem vi er, og vi har forstået en masse nyt om, hvem folk er, og hvad de har af ønsker, behov og forventninger til folkekirken.

Jeg vil her fremhæve fire stærke megatrends, der fortjener en øget opmærksomhed i udviklingen af en fremtidsgodkendt folkekirke. Det er fire megatrends, der er blevet forstærket under coronakrisen, og fire trends, der tilsammen, hvis vi forstår at bruge dem, vil skubbe folkekirken i en fremtidsgodkendt retning.

Fra global til lokal

Om 10 år er folkekirken et stærkt hus i lokalmiljøet, for en af de ting, vi har fået øje på under coronakrisen, er vores lokalmiljø. Da vi pludselig ikke længere kunne rejse ud, men måtte blive derhjemme, genopdagede vi vo-

res lokalmiljø, det nære og det lokale fik ny værdi. Og her har folkekirken en vigtig plads, en plads som den skal udnytte, for en af folkekirkens styrker er jo netop, at den er lokalt til stede overalt i Danmark. Hvis kirken aktivt bruger den lokale natur og egns særkende, og hvis de lokale institutioner, fællesskaber og samarbejdspartnere tænkes ind i den lokale kirkes arbejde og fremtid, vil folkekirken om 10 år stå som en lokal kraftstation, hvorfra mennesker både direkte og indirekte kan hente livsforståelse og livsmod. Derfor må kirkerne i fremtiden også gerne være forskellige, formulere indsatsområder og have forskellige profiler, for netop det vil signalere, at ja, vi har forstået, hvor kirken er, og hvem vi er kirke for.

Fra mig til omsorgsfulde fællesskaber

En anden vigtig ting, vi for alvor har forstået under coronakrisen, er, hvor vigtigt åbne, inviterende og omsorgsfulde fællesskaber er. Efter en tid med online-kirke og virtuelle fællesskaber, har vi fundet ud af, at de åbne, inviterende og omsorgsfulde fællesskaber ikke kan erstattes. Den digitale verden brager frem, men den er altid kun et middel og aldrig et mål i sig selv, og jo mere verden bliver digital, desto vigtigere bliver kirken. Derfor skal vi huske, at kirken skal forblive ”levende stene”, der er tæt på folks ønsker og behov. Vi skal vise, at vi ser og forstår mennesker, hvis vi også i fremtiden vil være relevante. ”One-size-fits-all”

Birgitte Kragh Engholm har skrevet bøgerne ”Den fremtidsgodkendte folkekirke” (2016) og ”Den fremtidsgodkendte folkekirke i tænkning & praksis” (2020), som begge er udgivet på Eksistensen. Læs mere på www.kragh-engholm.dk



Især hvis vi målrettet, strategisk og kompromisløst forstår at bruge de store megatrends som vinde i vores sejl, er der i den grad grund til optimisme på folkekirkens vegne, skriver Birgitte Kragh Engholm

skal ud af kirken, og blikket for det enkelte menneske skal ind.

Fra kunstoplevelse til kundeoplevelse

Den tredje trend, jeg vil pege på, er vigtigheden af servicedesign, altså af at give folk en god kundeoplevelse. Coronakrisen har gjort os ikke bare opmærksomme på, men også karrige med, hvem og hvad vi bruger vores tid på. Da vi blev bedt om at definere vores coronaboble, begyndte vi at overveje, hvad og hvem der havde værdi i vores liv. Denne øvelse og nye erkendelse betyder, at vi står overfor folk, der kun vil bruge deres tid og penge på det bedste (og de bedste). Ekstraordinær god service er kommet tilbage som kernen i, hvordan vi i fremtiden skal drive forretning. Og selvom folkekirken ikke er en forretning, gælder det også for os, at vi har behov for at være tæt på vores kunder (medlemmer), hvis vi i fremtiden skal bevare positionen som folkets kirke.

Fra power til pause

Den fjerde trend, der allerede var på vej, men under coronakrisen er blevet yderligere forstærket, er vores behov for ro og fordybelse. Her gik vi og troede, at der var status i at være små power stations, der konstant udvikler, optimerer og sætter i gang, og så ople-

vede vi under coronakrisen, at det introverte for alvor fik plads. "Fear-of-missing-out" blev vendt til "joy-of-missing-out", fordi vi mærkede, hvor vigtigt det er at have tid og plads til ro og fordybelse. I kirken er vi "træningslokaler" for ro og fordybelse. I kirken kan vi komme med hver vores, og op-lev et resonansrum, der indstiller, omstiller, stemmer og omstemmer os. I kirken kan både kroppen og sjælen få en pause, og netop pauser vil folk søge i fremtiden. Så hvis vi i folkekirken forstår at fylde det kontemplative mulighedsrum, så det får værdi for mennesker, ja så ligger folkekirkens fremtid lyslevende derude.

Fra bæredygtig til "være-bæredygtig"

Udover de nævnte megatrends, er der også behov for at tale om det paradigmeskifte, vi ser i samfundet i de her år. Et paradigmeskifte, der også bør tænkes ind i folkekirkens fremtidige arbejde. Skiftet handler naturligvis om klima- og klodekrisen, hvor vi i de her år bevæger os fra at tale om bæredygtighed til også at tale om "være-bæredygtighed", altså om at handle på den grønne dagsorden. Vi har i folkekirken igennem de senere år talt om grøn kirke, hvor vi har skiftet el-pærer ud med el-spærpærer, og hvor vi rundt om kirker og sognekårde har fået flere

affaldsspande, så vi kan affaldssortere. Men nu er det tid til at tage et nyt skridt og få et nyt ord ind i folkekirken: Upcycling. Upcycling betyder, at tage noget eksisterende og bruge det på en ny og kreativ måde. Upcycling kan bruges mange steder, men måske er det "win-win" at tænke brugen af kirken på en ny måde. I stedet for at lægge arrangementer, foredrag osv. i sognekårdene, hvorfor så ikke revitalisere kirkerne og lade dem være rammerne for alt, hvad vi laver i kirken. Lad kirken være ikke bare "levende stene", men også et "levende hus", hvor bl.a. kreativ lysætning og udvalgte effekter nemt kan skabe et effektivt, stemningsfuldt og anderledes kirkerum. Det vil ikke bare betyde, at lyset vil strømme ud kirkens vinduer, og folk vil strømme til, men også at vi i kirken i fremtiden også vil blive nødt til at besinde os på, hvad der er vores opgave, nemlig at give evangeliet englevinger. For i et rum, hvor vi andagtsfuldt kommer til Gud med vores kære små, og hvorfra vi knugede af sorg, bærer vores kære døde ud, vil vi blive holdt fast på, hvad kirken kan og skal. Hvad der er vores kerneopgave! Og i fremtiden bliver det vigtigt at forstå og udvikle sin kerneopgave, så vi ikke bare skaber mere, men skaber bedre. Med et fast blik på hvordan fremtidens vinde kan blæse i folkekirkens sejl. ■

Folkekirken om 10 år

Den folkekirke, jeg blev ansat i som sognepræst i 1999, findes ikke mere. Det plejer jeg at sige. Det var en folkekirke, der var mere optaget af Ritualbogens handlinger, og som kun ganske lidt berørte andet. Ganske vist havde vi minikonfirmander, der endog forløb fra efterårsferien til påske, og vi havde også gode eftermiddagsmøder for ældre, og foredragsaftener af høj karakter, men den folkekirke, jeg møder i dag, ser anderledes ud.

Rummer flere rum

Det er en folkekirke, der har en berøringsflade, der er ganske stor. Det er også en folkekirke, der lader de enkelte arrangementer komme til deres egen ret, forstået på den måde, at de ikke skal pege ind mod højmessens. Man kan godt have flere menigheder i flere rum.

Det er egentlig en lidt trist udvikling, at menigheden spaltes, men det er en uundgåelig del af det moderne,

Folkekirken ændrer udseende, som landet også gør det. Der må skabes nye medlemsformer de næste ti år, og sikkert også en ny måde at være kirke på.

hvor for eksempel skolerne også fornemmes at være mere og mere segregerede, og der er væsentlig forskel på, hvor konfirmandklasser kommer fra.

Det moderne er i forskellige rum. Derfor bliver folkekirken også rumme-

lig forstået sådan, at den rummer flere rum. Egentlig synes jeg ikke, vi er så forskellige. Sandt er det, at vi på et plan bliver mere og mere forskellige, men på et højere plan bliver vi mere og mere ens i vores måde at blive forskellige på. Men den forskellighed, vi opfatter, spejles også i folkekirken. På godt og ondt. Det gode er, at folkekirken er en organisation med mange kontaktflader. Det dårlige er, at kontaktfladerne kan have svært ved at nå hinanden.

De kommende ti år vil betyde mere arbejde med sammenhæng i folkekirken, herunder en liturgi, der er tidsvarende.

Mere kvalitet end kvantitet

Folkekirken har været eminent god til at udvikle koncepter. Der er ansat utrolig innovative præster, og også kirke- og kulturmedarbejderne og kirkemusikere har givet folkekirken et løft. Det er dybt imponerende at se, hvad der udvikles, og hvor relevant det er.

Men vi skal til at satse mere på kvalitet end på kvantitet. Jeg var engang i et sogn, hvor, hver gang vi havde lavet en særlig ting, et medlem af menighedsrådet så sagde "Så er det en tradition".

Det betød, at der blev læsset oven på hele tiden, og noget kørte videre uden egentlig mening og opbakning. Vi skal være bedre til at lukke ting ned. Vi skal erkende, at ting ikke fortsætter i uendelighed. Ofte har særlige arrangementer og lignende en levetid på omkring syv år. Derefter skal de nytænkes. De kommende ti år vil handle om at opdyrke kvalitet.

Integration af landets nye borgere i folkekirken

Når man arbejder med dåbstallet, så erfarer man, at dåbstallet siger mere om det omgivende samfund, end det egentlig siger om folkekirken. Samfundet er i forandring, og mange nye nationaliteter kommer til. Det afspejler sig i dåbsprocenten. Det er klart, at man kan få tal til at sige mange ting. Hvis man ser tallene uden de nye borgere, der kommet til landet, ligger dåbsprocenten højt. Hvis man tager dem med, så ligger den omkring 60 procent. Det er uomtvisteligt, og hvis vi vil være folkekirke, altså kirke for det folk, der bor i landet, så er vi nødt til at integrere de nye borgere i folkekirken langt bedre. Folkekirken ændrer udseende, som landet også gør det. Der må skabes nye medlemsformer de næste ti år, og sikkert også en ny måde at være kirke på.

I mit tidligere sogn havde vi gode erfaringer med undervisning og dåb af indvandrere. Men vi var jo vant til fra etniske danskeres dåb, at de blot gik tilbage i deres sammenhæng, men indvandrerne spurgte efter dåben "Hvad nu?". Der var forventning om

bibelkredse, andagtsliv og ikke mindst sociale arrangementer, hvor man kunne mødes. Det har folkekirken selvfølgelig i mindre skala såsom kirkefrokoster og lignende hver fjerde uge, men her blev der efterspurgt noget, som var i en helt anden skala. Som udgangspunkt er det godt, men det har også den slagside, at kirken bliver til et samfund i samfundet. Helst så jeg en kirke, der døbte, underviste, forkyndte og lignende, og så sendte mennesker tilbage til samfundet. Men det var ikke ønsket. Ønsket var at blive kaldt ind i kirken og netop ikke at "gå da frit enhver til sit". Det udfordrer en folkekirkelig tankegang, som jeg ellers holder meget af.

Et af de nye tiltag i folkekirken er drop in-dåb. Det er nok ikke det, der kommer til at rettet op på dåbstallet, men det er et spændende initiativ, der også tvinger os til at tænke over, hvad dåb er. Særligt vanskeligt bliver det, når man i sognegården har et års forløb for indvandrere, der forbereder sig til dåb, mens et skilt uden for kirken fortæller om, at du kan komme ind fra gaden af og blive døbt. Jeg kan godt se helheden i det, men folkekirken er nødt til at gøre sig klart, hvilke forudsætninger der egentlig er for dåben. Der skal arbejdes mere med dåbsteologi. Og folkekirken skal også passe på med ikke at fremstå, som det Grundtvig har kaldt et mistænkeligt vidne, der er mere interesseret i organisations ve og vel end dåbens kerne.

De kommende ti år skal folkekirken til at forholde sig meget mere til landets nye borgere, og det vil forandre folkekirken som resten af samfundet.

Teologien skal opprioriteres

Selvom det kun var tilbage i halvfemserne, jeg var teologistuderende, så er der sket meget. For os var den dialektiske teologi en levende virkelighed. Nu møder jeg mange unge ansøgere, for hvem den blot er et historisk fænomen. Sådan er det. Men det, der slår mig, er, at teologien ofte kommer efter planlægning af gode arrangementer. Vi tænker ofte ikke teologisk først. Det kan være bekymrende, for en kirke, der ikke tænker teologisk, er i krise. Vi er nødt til at gennemtænke, hvad det betyder, at Gud blev menneske. Og når vi ved det, og det skal gennemtænkes



Foto: Lars Horn/Baghuset

vedvarende, så overveje, hvordan vi pædagogisk og kateketisk får dette formidlet. Teologien er ikke en sidebeskæftigelse. Det er en vedvarende besindelse på, hvorfor man er her. Teologien skal opprioriteres, for alle andre steder i samfundet er mennesker godt uddannet, og hvis folkekirken glemmer sin intellektuelle side, så taber den. Så kan folkekirken ikke bidrage med andet end snak. Og det bliver til for lidt. Man skal huske, at man skal være i øjenhøjde med menigheden. Det betyder ofte, at man skal stå på tæer.

De kommende ti år skal folkekirken prioritere teologien, hvis den vil tages alvorligt.

Folkekirken er stadig en levende del af det danske samfund

Folkekirken har længe været på vej mod en mere flad struktur. Den bevægelse vil fortsætte. Samtidig vil vi se

flere forskellige faggrupper blive ansat. Kernen i folkekirken – Jesus Kristus som verdens frelser – vil ikke anfægtes, måske tværtimod blive opprioriteret. Og vi vil heller ikke efter min bedste overbevisning opleve en grundlovsændring de næste ti år. Folkekirken virker allerede dynamisk og vedkommende. En underviser i ledelse fortalte mig, at han bruger folkekirken som forbillede i sin undervisning som et eksempel på moderne organisationsledelse. Samtidig sagde han, at det slet ikke er den to-strengede ledelsesstruktur, der er problemet, når der opstår konflikter. Problemet er, at vi ikke bruger de redskaber, der faktisk er til rådighed ordentligt.

Samtidig har coronaen vist, hvilken central placering folkekirken har i samfundet. De kommende ti år vil den udvikling fortsætte, hvor folkekirken er en levende del af det danske samfund. ■



Mette Hjære

teamleder Analyse og formidling ved
Center for Frivilligt Socialt Arbejde

Frivilligheden anno 2032 – mere af det samme?

Lad mig begynde med at slå en ting fast: Frivilligheden lever og har det godt! Cirka 40 procent af os danskere bruger en stor del af vores fritid på at hjælpe og gøre en forskel for andre mennesker. Det kan være som vågekone for døende, lektiehjælper for flygtningebørn, besøgsven for ældre på et plejehjem, kasserer i menighedsrådet, træner i den lokale sportsforening eller formand for beboerforeningen. Listen over opgaver og samfundsudfordringer frivillige kaster sig over er lang.

Sådan har det set ud i mange år. De seneste tyve år har andelen af frivillige i Danmark ligget ret stabilt. Hvis vi også tæller dem med, der tidligere var frivillige, men som ikke er det lige nu, er det godt to tredjedele af danskerne, der på et tidspunkt engagerer sig i frivilligt arbejde.

Der er selvfølgelig nuancer og små forskydninger herunder, og nogle områder kan i perioder være mere populære end andre. Den gode nyhed for folkekirken er, at andelen af frivillige, der er aktive i folkekirkeligt regi, er støt stigende. Den seneste store befolkningsundersøgelse af danskernes frivillighed viser således, at mens to procent af alle landets frivillige i 2004 var frivillige i folkekirken eller andre religiøse samfund, var det i 2020 næsten hver tiende.

Når jeg fremhæver stabiliteten og det aldrig svigtende engagement blandt frivillige, er det fordi jeg tror på, at det også er det billede, vi vil se i årene fremover. I den forstand vil

fremtidens frivillighed ligne den, vi kender: Vi vil fortsætte med engagere os, når vi bliver berørt af en sag, indigneret over et svigt, interesseret i et emne, føler os forpligtiget til at handle, ligesom vi vil blive ved med at finde tid til at bage kager til børnenes skolebød. Vi vil også fortsat være drevet af at have det SJOVT SAMMEN om SAGEN. De tre s'er er det, frivillige igen og igen fremhæver, når vi på CFSA undersøger, hvad der motiverer mennesker til at engagere sig i frivilligt arbejde. Det handler naturligvis

Vi vil fortsætte med engagere os, når vi bliver berørt af en sag, indigneret over et svigt, interesseret i et emne, føler os forpligtiget til at handle, ligesom vi vil blive ved med at finde tid til at bage kager til børnenes skolebød. Vi vil også fortsat være drevet af at have det SJOVT SAMMEN om SAGEN.

om sagen og om at gøre en forskel for andre mennesker, men det handler også om det frivillige fællesskab og have det rart og sjovt med hinanden.

Tendenser, der kan påvirke frivilligheden

Gennem de seneste år er der kommet flere ældre frivillige. Den tendens kan vi forvente vil fortsætte i de kommende år. Ældre mellem 66 og 75 år den gruppe, der – næstefter de midaldrende (36-45 år) – hyppigst er frivillige.

Et godt helbred og en relativ lav pensjonsalder er med til at bane vejen for ældres frivillige engagement, samtidig med at frivilligheden både opleves som meningsfuld og som adgangen til nye fællesskaber. Dertil kommer, at frivillighed i disse år nyder stor anerkendelse både politisk og i samfundet generelt, hvilket også kan bidrage til, at endnu flere ældre får lyst til at engagere sig.

En tendens, der kan påvirke det frivillige engagement i en positiv retning er det, der i USA kaldes "The Great

Resignation". Over de seneste år har historisk mange amerikanere sagt deres job op for at finde andre måder at arbejde på, som skaber bedre balance mellem arbejdsliv og fritid. Det er endnu for tidligt at sige, hvordan den tendens vil påvirke danskerne. Der synes dog at være enighed om, at de kommende generationer vil tillægge arbejdet en anden betydning end tidligere. Blandt andet vil de formentlig skifte (karriere)spor undervejs, de vil i højere grad være styret af, at det, de

Københavns Kommune satte fokus på frivillighed i en kampagne i de første måneder af året på kommunens reklamestandere under sloganet "Noget for nogen".

bruger deres tid på, skal opleves meningsfuldt, og de vil måske indlægge pauser (tage orlov) undervejs. Pauser, hvor de måske får lyst til at engagere sig i frivilligt arbejde. Vi ved som sagt ikke, hvad fremtiden bringer, men vi ved, at mange frivillige svarer, at de engagerer sig, fordi de "havde tid til overs". Og derfor er tendensen interessant at følge.

Corona-pandemien har for langt de fleste af os været en anledning til at genoverveje, hvordan vi indretter vores liv. Pandemien har også, i hvert fald på kort sigt, forandret dele af frivilligheden. Traditionelt foregår det frivillige arbejde i langt overvejende grad i foreninger og frivillige organisationer, men under corona var foreningslivet mere eller mindre lukket ned. Hjælpen og frivilligheden var imidlertid ikke lukket ned. Den rykkede blot ud i mere uformelle, netværksbaserede sammenhænge. I et stort internationalt studie af frivilligheden under Covid-19 spås det, at frivilligheden også i fremtiden vil rykke ud i lokale netværk og blive mere uformel.

Den udvikling rejser spørgsmålet om, hvorvidt det lokale, uformelle engagement forandrer vores tilknytning til de etablerede, traditionelle foreninger. Både CFSA's analyser og vores erfaring fra praksis viser, at selv om flest frivillige betegner deres engagement som fast og kontinuerligt, er der også flere såkaldt episodisk frivillige. Det vil sige, at flere engagerer sig kortvarigt i afgrænsede opgaver. Fx som indsamler for en nødhjælpsorga-

nisation, medhjælper på en musikfestival eller frivillig ved den årlige af-faldsindsamling.

Betyder det, at fremtidens frivillige er deres egen lykkes smed? Altså solister, der tjekker ind, når der er behov, og de har lyst, men uden egentlig at have behov for den etablerede forenings langvarige forpligtelser og bureaukrati. For to år siden ville jeg have svaret 'nej' ... eller 'både-og'. For frivillige engagerer sig dér, hvor det giver mening, og det er ifølge vores data både i foreninger og i mere uformelle sammenhænge, som let kan koordineres online via fx Facebook. Det frivillige engagement er nu kun et par klik væk.

Men corona-pandemien er måske

en gamechanger. I hvert fald er der i mange foreninger lige nu en reel bekymring for, om de frivillige vender tilbage, når vi har lagt pandemien bag os. Men måske vi skal kigge bagud i historien for at kigge ind i fremtiden: Om få år kan vi fejre Grundlovens 175-års fødselsdag, som var startskuddet til de folkelige bevægelser og det velfærdssamfund, vi har i dag. Og jeg tror på, at der skal mere end to års pandemi til at tage livet af frivilligheden og foreningslivet i Danmark. Mit bedste bud er, at frivilligheden kommer helskindet, ja, måske ligefrem styrket ud på den anden side, og at vi danskere på tværs af alder og social status også om 10 år vil engagere os i frivillige fællesskaber for at have det sjovt sammen om sagen. ■



Foto: Charlotte Lydholm



Foto: Anna Kristine
Klemmed Hviid

Niels Hviid

sognepræst i Gellerup Kirke i Aarhus

En menighed, hvor ingen kan undværes

En opdagelse, vi har gjort i Gellerup de seneste år, er, at det lokale her vendt tilbage. Eller også har det aldrig været væk? Vi troede måske, at vi levede i en ny, globaliseret og urbaniseret virkelighed, hvor fællesskaber i højere grad er valgfællesskaber. Kirkens plads i samfundet og den enkeltes liv var ikke længere givet; vi ligger på markedspladsen, og er til stede på markedets konkurrencevilkår. Dette blik gjorde, at sogn og menighed blev mere flydende og omskiftelige størrelser, fordi folk søger derhen, hvor de oplever at få de "tilbud", som svarer bedst til deres personlige behov eller interesse. Sognebørn og frivillige var blevet til kræse forbrugere, og kirken var i skarp konkurrence om opmærksomhed og tid fra mange andre sider.

Det er der selvfølgelig nogle sandheder i. For det første kan der være en vis frisættelse i det som kirke. For med dette blik behøver alle kirker ikke at skulle præcis det samme. Det er legitimt til en vis grad at være "profil-kirke". Vil man gerne engagere sig i en kirke med en bestemt profil, er der ikke langt til næste sogn.

Men en lige så stor sandhed er, at det kan være meget stressende – og meget ensomt – at være kirke på markedspladsen, hvis det handler om hele tiden at lave alting bedre end de andre – bedre end såvel nabokirker som andre aktører i lokalsamfundet. Eller hvis vi hele tiden skal gøre os mere attraktive over for frivillige end alle andre steder.

Den glædelige overraskelse for os er, at det lokale ser ud til at være vendt tilbage. Gellerup kirke ligger på Fredspladsen midt i bydelen. Men vi behøver ikke at se pladsen som en markedsplads, hvor konkurrencen hersker. Pladsen er vores fælles, hvor vi skaber livet sammen, alle os, som bor rundt om den.

Har vi i højere grad brug for et lokalt forankringspunkt?

En lokal journalist, Peter From, som har startet det lokale medie "Vores Brabrand", var i 2017 med til at lave en forskningsrapport for Slots- og Kulturstyrelsen. Som en del af rapporten blev Gallup bedt om at spørge knap 2200 danskere, hvor de føler størst tilknytning. Ca. 23% svarede, at de føler størst tilknytning til deres lokalområde, mens 30% følte sig mest knyttet til deres kommune. Resten følte sig mest tilknyttet landsdelen eller hele landet. Det er ikke svært at genkende tendensen, når vi kigger ud i sognet. Nogle har boet her i mange år, og tilhørsforholdet til bydelen er blevet en dyb del af deres identitet. De engagerer sig og deltager primært, fordi ting er lokalt, og derfor er det "vores", sekundært fordi det foregår i kirken eller på biblioteket. Andre bor her af tilfældighed. De opfatter måske sig selv på gennemtræk. De orienterer sig andre steder hen.

Spørgsmålet er: Når 23% identificerer sig stærk med det lokale – kan vi som stærkt lokalforankret sognekirke tale ind i det? Har disse 23% en særlig

motivation for at bære med frivilligt her lokalt? Har det lokale en særlig rolle ift. at danne relationer og fællesskaber – eller kører man hellere langt for at finde særlige interessefællesskaber eller valgfællesskaber? Kan det lokale brede sig som ringe i vandet, så endnu flere bliver del af fællesskaber og netværk?

Gellerup Kirke har en ambition om at bære med på et samfund, hvor vi har tillidsfulde og nysgerrige relationer til hinanden på kryds og tværs af forskellighed, og vi oplever, at den fælles lokale forankring kan noget her. Det er vores fælles samfund. Vi er fælles om styrker og sårbarheder. Vi skal skabe et sted, som er godt for alle.

Netværkskirke

I flere år har vi arbejdet med, hvad det vil sige at være netværkskirke. Vi ønsker at være en kirke, som er båret af menighedens engagement. Menigheden er subjekt – såvel til hverdag som på helligdage. Jeg tænker ikke "menighed" i modsætning til "ansatte". Der er ikke nogen, som "laver kirke" for andre. Vi er kirke sammen.

Derfor er det vigtigt for os, at vi har fora, hvor vi taler om, hvad der er vigtig for os hver især, ved at være kirke. Vi har gudstjenestegrupper, som skiftes til at forberede søndagens gudstjeneste.

Og vi har en udvalgsstruktur, som man vel kender i de fleste kirker. Hos os har hvert udvalg en tovholder, der som hovedregel ikke er en ansat. Tovholderen er tovholder for udvalgets

arbejde, og tovholderen er samtidig en del af "netværket", hvor alle tovholdere, ansatte og menighedsrådsmedlemmer mødes 3-4 gange om året. Netværket er et arbejdsforum, hvor vi orienterer hinanden om, hvad der sker i kirken, vi får inspiration udefra til at være kirke, vi tager os tid til at drømme sammen, vi udvikler på specifikke grene af kirkens liv, og vi har tid til tro og trossamtale. Netværket er en måde, hvor vi kan have ører ude i mange kroge af kirken, og hvor vi deler ejerskab og drømme.

Da vi udviklede netværksmodellen oplevede vi ret konkret, at vi måtte ændre synet på os ansatte. Fra at være nogen, som skulle levere tjenesteydelser af så høj en kvalitet som muligt, blev vi nogen, som understøtter, at vi er menighed sammen. Det er blevet tydeligt, at vi er mange, som er hjemmevante i kirken og føler ejerskab. F.eks. hvis en kirketjener eller organist er syg søndag morgen, går koristerne helt af sig selv i gang med at aftale, hvem som gør hvad, og andre fra menigheden står klar med hjælpende hænder.

Netværkstanken har ikke gjort, at vi er blevet flere i menigheden. Det er mere en stemning, en opmærksomhed, et fælles ejerskab. Jeg tror heller ikke, at vi har fået flere aktiviteter. Men det er blevet tydeligt, at aktiviteterne

skifter. Nye frivillige brænder for nye opgaver. Og så må vi nogle gange tage afsked med det, som tidligere frivillige brændte for.

Nogle aktiviteter er kommet til på initiativ fra mennesker i menigheden. F.eks. spurgte en lille gruppe, om vi kunne lave international café hver onsdag. Det gjorde de. Vi ansatte understøttede. De frivillige mødtes onsdag efter onsdag, meget trofast. I corona rykkede initiativet udenfor på pladsen foran kirken. Flere og flere samles. Skønne solskinsdage kan vi være 60 mennesker, som står kort eller længere og får en kop kaffe, en småkage, en snak. Professionelle i lokalområdet lægger vejen forbi f.eks. det lokale værested og biblioteket, der også har deres aktiviteter. Det er vores fælles plads, og alle bidrager. Og alle får vi noget.

En menighed, hvor ingen kan undværes

Nogle gange har vi talt om, om der er en konflikt mellem "faglighed" og ydelser af høj kvalitet, hvilket styrkes ved, at de professionelle udfører opgaverne. Versus en troværdighed som kirke, ved at "frivillige" udfører opgaverne. Der er ingen tvivl om, at en meget professionaliseret "servicekirke" kan blive utroværdig. Men jeg tror, at det er mest frugtbart at tænke, at vi er en

menighed, hvor ingen kan undværes, og at vi hver især tilfører forskellige kompetencer og ressourcer. Troværdige er noget, vi er sammen. Meningsfuld kirke er noget, vi er sammen.

I mange år har vi som sagt tænkt "netværkskirke" indadtil i kirken. Men først de seneste år har vi opdaget, at denne tænkning kan vi bringe med uden for kirkens bygning, og være i netværk med alle mulige andre i lokalsamfundet. Vi er ikke konkurrenter til hinanden. Vi er i netværk sammen med hinanden. Og det skaber mere liv! Og det skaber et nyt rum for os at være kirke i, som netop er karakteriseret ved den lokale forankring. I kirken er det blevet et motto, at hvad vi meningsfyldt kan lægge ud på Fredspladsen foran kirken, lægger vi dér, frem for at gemme det væk bag lukkede facader. Hvad vi meningsfyldt kan lave sammen med andre aktører, laver vi hellere sammen end alene. Som kirke oplever vi ikke, at vi mister os selv. Vi bliver os selv!

Drømmen er, at vi alle er en del af en stor, levende, organisk vekselvirkning, hvor vi er menighed sammen, hvor vi skaber sammen, hvor vi opløser konkurrencesituation indadtil og udadtil, og hvor vi giver hinanden en plads at være og udfolde os på. Er det tid til at rokke ved frivillighedsbegrebet og blot sige: Vi er menighed? ■

"I kirken er det blevet et motto, at hvad vi meningsfyldt kan lægge ud på Fredspladsen foran kirken, lægger vi dér, frem for at gemme det væk bag lukkede facader. Hvad vi meningsfyldt kan lave sammen med andre aktører, laver vi hellere sammen end alene. Som kirke oplever vi ikke, at vi mister os selv. Vi bliver os selv", skriver sognepræst Niels Hviid.



Foto: Bit Boel Buhl

.....

Marianne Levinsen

cand.scient.pol. og fremtidsforsker
i Fremforsk – Center for
fremtidsforskning

Folkekirken anno 2035

- Et bud på fremtidens folkekirke

Folkekirken er en særlig historisk institution, som på en gang er sig selv som katten på vejen ”Jeg er sgu min egen” og så alligevel tæt knyttet og afhængig af statens finanser og regulering af organisationen. Derfor har vi et Kirkeministerium, som kan udmønte regler i folkekirken, for at de også gælder i landet største medlemsorganisation kaldet folkekirken. Denne sindrige organisation, som veksler mellem folkelig indflydelse og statslig styring er resultat af en historisk politisk udvikling i mere end 100 år.

Samtidig er folkekirken den mindste administrative myndighed, vi har i Danmark, i form af sogne. Vi har lige gennemført en analyse af bosætning i Danmark, hvor det er tydeligt, at sogn som enhed har betydning for bosætningen, idet stort set alle landets kommuner, også de med generel befolkningstilbagegang, har vækst i enkelte sogne i kommunen.

Når man skal beskrive folkekirken om 13 år kan det gøres på forskellige måder enten ved at beskrive de overordnede tendenser, som kommer til at præge folkekirken eller for eksempel lave et scenarie på folkekirken anno 2035. Jeg har valgt at tegne et muligt billede på folkekirken i 2035 baseret på min viden om folkekirke, samfund og fremtiden.

Kirkeministeriet nu en selvstændig styrelse i Kulturministeriet

I 2035 er Kirkeministeriet ikke længe et selvstændigt ministerium, men en del af Kulturministeriet en såkaldt særlig styrelse for folkekirken, kristendom og andre religiøse anliggender.

Som en del af tidsånden i 20'erne syntes regering og folketing ikke længere, at det var nødvendigt at opretholde et selvstændigt ministerium, det måtte kunne klares via en selvstændig enhed under Kulturministeriet, som jo altid har været sammensurium af mange forskellige enheder og interesser.

Det har ikke ændret det store, dog har fordelingen af midler taget en drejning, således at en større andel af midler og opmærksomhed går til andre religiøse samfund og organisationer end folkekirken. Det kan politisk være lidt svært at få kontakt til folketing og regering, da der ikke længere er et selvstændigt kirkeudvalg, men nu et fælles Kultur- og Kirkeudvalg. Konkurrencen om den politiske opmærksomhed er skærpet, og biskopperne syntes, det er så svært at få hul igennem, når vigtige folkekirkelige temaer skal håndteres politisk.

Folkekirken som organisation

Folkekirken har i mange år nydt det særlige privilegie at være finansieret af finansloven dog primært af de kirkeskatter, som medlemmer af folkekirken betaler. Dog tog kritikken af, at alle danskere via finansloven yder et tilskud til aflønning af præsterne til i løbet af 20'erne og som konsekvens, ydes der i 2035 primært tilskud til folkelige aktiviteter og bygninger. Lønningerne må kirkeskatten tage sig af.

Ellers fungerer folkekirken som den plejer med 10 stifter og biskopper plus Grønland. Der er flere samarbejder mellem administrationerne for at effektivisere og øge servicen til menighedsrådene. Der blev i 2025 foreslået en kirkelig reform, hvor man reducerede

de 10 stifter til 5, som vi kender fra regioner. Bølgerne gik højt, og for en gang skyld var hele det kirkelige landskab enige om, at den geografiske forankring og den betydning for at være folkets kirke, dvs. der hvor mennesker bor i det hele ganske land, skulle fastholdes.

Alternativt ville stifterne ende som regioner blot blive centralt styrede enheder uden kontakt og forankring lokalt. Derfor endte det med, som så mange andre gange i folkekirkens historie, at den store storm lagde sig, og tingene fortsatte, som de plejede.

Dog er der de sidste 10 år sket langt mere administrativt og økonomisk samarbejde mellem stifterne, så der er en landsdækkende folkekirkelig organisation, som servicerer hele landet. Ikke mindst er der sket en automatisering af standardhenvendelser og sager som ved hjælp af kunstig intelligens gør det muligt at få langt hurtigt svar og tilladelser til byggeri mv. for menighedsrådene.

Danskerne og talrige lokale fællesskaber i kirken

Danskerne har de seneste 10 år oplevet fremgang i velstanden som de sidste mere end 150 år, og derfor har de store forventninger til livets materielle niveau og ikke mindst til den mentale helbred og et meningsfyldt indhold i livet i fritiden.

Det mentale og eksistentielle er i centrum for mange mennesker. Den øgede velstand gør os ikke nødvendigvis lykkelige. Mange oplever også, at lykkepiller og individuelle samtaler hos psykologen heller ikke ændrer på den mentale balance og overskud. Der er de



Foto: XXXXXXX

Marianne Levinsen har siden 2006 arbejdet professionelt med især med megatrends, globalisering, virksomheder, arbejdsmarked, generationer, digitalisering, ledelse, de unge, kommunikation, detailhandel, forbrugere for virksomheder og offentlige organisationer i både Danmark og Norden. Hun er en engageret og energisk foredragsholder, og har en baggrund som medarbejder, leder og konsulent i både private og offentlige virksomheder. Hun har arbejdet i folkekirken i mere end 10 år som fuldmægtig i Kirkeministeriet (1992-1995), som konsulent i Landsforeningen af Menighedsråd 1998-2000) og som stiftskontorchef i Aarhus stift (2000-2006).

sidste 10 år opstået en bevidsthed om, at vi mennesker uanset tidsalder har brug for at høre til og være del af fællesskaber med andre, hvor vi oplever ægte engagement og ønske om dialog og forståelse med andre mennesker. Mange danskeres tilværelse er præget af højere geografisk mobilitet samt automatisering af mange arbejdsgange og henvendelser til og fra institutioner og organisationer. Følelsen af at være et selvstændigt svævende molekyle i universet giver stor frihed, men også stor ensomhed.

Menighedsråd og præster har de seneste 10 år arbejdet hårdt for at kunne tilbyde endnu flere fællesskaber, hvor man kan dele sin tro eller tvivl i troen såvel som medlem som ikke-medlem af folkekirken. Netop de yngre generationers "Generation Z" født i 1990 til 2001 og generation

"New Millenium" født fra 2002 til 2012 og deres ægte engagement ikke kun i klima, men også den sociale bæredygtighed de steder, hvor de bor og lever, har givet mange kirker og menigheder en masse ny energi og optimisme.

Derfor er kirker og menighedsråd begyndt at udvikle nye typer af fællesskaber afhængig af det lokale miljø, som de opererer i. Nogle steder er det ture i naturen med fokus på gang og dialog om udvalgte eller frie temaer. Andre steder er opbygning af stærkere lokale frivillige netværk til at hjælpe og besøge sognets svageste. I de større byer er der åbne cafeer med tilbud om samtale og ægte dialog til de mange unge, som kæmper med usikkerhed og tristhed, selv om det udefra ser så perfekt ud det hele.

Nye fællesskaber gennem livet

Der er stadig de historisk klassiske fællesskaber for dem, som kommer i kirken, men bevidstheden om, at kirken skal være medspiller på at forme nutidens og fremtidens fællesskaber blandt mennesker i lokalområdet er øget markant de seneste år. De steder, hvor man er fortsat med at dyrke den lukkede klub for menigheden, er aktiviteter og tilgang meget vigende. Derimod har andre kirker og sogne formået at opbygge nye samarbejder med relevante organisationer. Det kan være en borgerforening eller et landsbyråd, hvor de i fællesskab sørger for at bygge nye og tættere fællesskaber op lokalt på tværs af alder, køn og andet.

Mange steder har man forstået, hvor vigtig det er at være til stede, når mennesker står i livsovergange og situationer. Gode tilbud med spændende indhold og aktiviteter tiltrækker måske nye mennesker, men samtidig er det alt afgørende at opbygge nye relationer med andre, som vi sammen med skaber et fællesskab.

Livet igennem skifter vores behov og ønsker for fællesskaber afhængig af livsfase ung, forældre eller senior og især i overgange mellem de forskellige livsfaser, så opstår ønsket om at finde et nyt og berigende fællesskab at være en del af og yde til.

I 2035 blomstrer folkekirken som en integreret del af de mangfoldige lokale fællesskaber! ■

Hvordan ser fremtidens folkekirke ud?

Samtale om fremtidens folkekirke mellem sognepræsterne Jens Fogh fra Christianskirken i Lyngby og Ane Øland Bækgaard fra Ishøj.

De to laver podcasten "Vorherre bevares", hvor de snakker om livet mellem tro og tvivl, kærlighed og utilstrækkelighed, magt og afmagt, selvfedhed og fald og opstandelse og alt derimellem på Heartbeats.

JENS: Vi skal tale om fremtidens folkekirke, om nye tiltag, og måske lidt om, hvordan man gør det.

ANE: Og det er jo naturligt for os at tale sammen, men det er nyt for os to at tale om netop konkrete nye tiltag.

JENS: Ja, bortset fra, at vi har lavet et nyt tiltag, hvor vi taler sammen i en podcast om tro, vores egen tro.

ANE: Ja, det er i hvert fald nyt for mig at tale på den måde om min egen tro. Men skulle vi prøve at tale om den mere konkrete fremtid for folkekirken?

JENS: Lad os prøve det. Men hvis jeg er nogenlunde lige så dårlig til at forudse folkekirkenes fremtid som min egen, så er jeg bange for, at det simpelthen ikke er værd at lytte til mine overvejelser. Det er ikke, fordi jeg ikke gerne vil have styr på fremtiden, men jeg bliver bare igen og igen tvunget til at erkende, at jeg ikke ejer den. Det ser ud til, at fremtiden tilhører Gud. Og der hviler den nok også bedst. Det er i hvert fald det, jeg selv finder mest ro i. Så man kunne sige, at fremtidens folkekirke er Guds kirke. Men hvad med dig, hvad tænker du om fremtidens folkekirke?

ANE: Ja, jeg tænker helt overordnet, at vi har været nervøse for det individuel-

le i kirken. Vi er så bange for at miste fællesskabet. Vi har en tendens til at tænke, at gudstjenesten om søndagen er sådan en "one size fits all", at det skal være sådan en gudstjeneste alle kan komme til. Der skal komme konfirmander, dåbsforældre, ældre, og alle skal finde næring i den samme gudstjeneste. Hele den tanke, synes jeg er helt forkert i forhold til, hvordan mennesker er i dag.

JENS: Så det passer ikke med virkeligheden?

ANE: Nej, men hvis det kunne lade sig gøre, kan jeg da sagtens se ideen i, at vi alle mødes om det samme. Men i dag er det bare sådan, at vi vælger det, vi gerne vil have, det der passer til vores livssituation. Og jeg synes, at der er en kæmpe styrke, når vi laver gudstjenester, der målrettes til den situation, som folk er i. Og min erfaring er, at det giver rigtig god mening, når folk har noget at komme til gudstjenesten for. Og at det ikke nødvendigvis starter med, at folk gerne vil forkyndes for. Måske kommer de for at strikke, eller synge Queen, eller kommer til "Ro til tro", fordi de gerne mediterer, eller til fastelavn, fordi deres børn elsker at blive klædt ud. For mig gør det ingenting. Det handler bare om, at vi som kirke starter i menneskets erfaringer, før vi starter i forkyndelsen. Vi begyn-



der, hvor mennesker de er, og så forkynder vi kristendom ind i det liv.

JENS: Og det er fremtiden?

ANE: Ja, min fornemmelse har været, at vi før i tiden bare forkyndte kristendom, og så måtte man selv på en eller måde at spejle sit liv ind i det. Det tænker jeg er den store forskel. Nu begynder vi i folks liv. Det gør vi i hvert fald i gudstjenesterne, og det tænker jeg, der er fremtid i.

JENS: Nu skulle forkyndelsen jo gerne afspejle vores liv. Men det er jo rigtigt, at højmesse på en anden måde – når det kommer til prædikenen i hvert fald – tager udgangspunkt i teksten, hvori man i en særgudstjeneste i formen i højere grad tager udgangspunkt i folks livssituation. Man begynder ligesom to forskellige steder.



Foto: Rita Kuhlmann og Heartbeats

ANE: Det er jo påfaldende, at Allehelgen er ved at blive en lige så stor tradition som juleaften. Jeg tror, det er fordi, at mennesker her står i en situation, hvor de er så meget i sorg, at de ikke har andre steder at gå hen med deres sorg. Og der er ikke mange steder, der kan rumme deres sorg, som vi kan i kirken. Så der går de hen et sted, hvor der er et rum og et ritual, og hvor sorgen må få plads, og måske bliver navnet på deres specifikke elskede endda læst op. Det er det individuelle, det personlige, det er det folk vil have. Ligesom hvis du i en dåbstale inddrager noget af det, I har talt om til dåbssamtalen, noget der var svært eller særligt glædeligt for dem.

JENS: Du holder simpelthen personlige dåbstaler! Nu føler jeg mig lidt som en dårlig præst. Jeg taler bare med dem inden, og så døber jeg dem.

ANE: Ja, der er mange, der synes, det er alt for hårdt arbejde, hvis man skal lave personlige dåbstaler hver gang, og det kan jeg godt forstå, hvis man er et sted, hvor der er virkelig mange dåb. Men ved begravelser gør vi det jo altid. Og dåben er det sted, hvor folk måske for første gang tager et valg om, at de gerne vil hen i kirken og indlemme deres børn i det fællesskab, der er. Så det er der, vi skal give dem, alt det vi kan i kirken. Vi skal give dem den personlige oplevelse, at det her er for dig, at det giver mening ind i dit liv.

JENS: Nu sidder jeg og bliver lidt presset.

ANE: Ja, sådan tror jeg mange præster kan have det, også mig nogle gange. Men man skal jo heller ikke sidde med det hele selv. Min erfaring er, at det hjælper at være et hold omkring det, man laver. Jeg tror, vi skal arbejde meget mere team-baseret, end vi har været vant til. Måske kan det være organisten, kirketjeneren, eller nogle frivillige, som man ved, man kan sparre med, og som man kan deles om opgaverne med. De ved også meget mere om mange ting end mig, og så er det også bare for at være flere til at deles om ansvaret.

JENS: Så det handler om at få fordelt opgaverne?

ANE: Ja, men det er sådan set sparringen, der er det vigtigste, at man er flere om at beslutte at udføre ting.

JENS: Det er vel også tidskrævende.

ANE: Ja, det kommer man ikke uden om. Det skal man vide: Det tager tid at lave nye tiltag.

JENS: Nå, men altså du mener, at folkekirkens fremtid ligger i mere tilpassede tjenester, der passer til folks livssituation.

ANE: Ja, det handler om resonans. Hvad det er for en længsel mennesker har, og så tale ind i den. Nogle gange begynder længslen i ensomhed. Nogle gange i sorg. Nogle gange i glæde – når vi for eksempel holder Valentinsgudstjeneste. Det er ikke fordi, jeg tænker, at alle skal lave lige så mange særgudstjenester, som vi gør. Men i stedet for at være bange for, at folkekirken ebber ud fordi gudstjenesten ikke passer til det moderne menneske, for det tror jeg ikke

er rigtigt. Jeg kan være med på, at høj-messen ikke passer til alle mennesker, den passer til nogle, og så skal vi bare lave nogle andre slags gudstjenester, der passer til andre også.

JENS: Hvis det er fremtidens folkekirke, så er fremtidens præst vel også rimelig aktivistisk, god til at organisere og samarbejde og innovativ, og vel også én der på en eller anden måde er i øjenhøjde med folk.

ANE: Ja, det tror jeg er en måde at kunne lave kirke på i fremtiden.

JENS: Altså nu ved jeg jo ingenting om fremtiden, men jeg har gået med tanken om muligheden for en tilbagevenden af den mere shaman-agtige præstetype. Måske skal vi have underligheden tilbage i folkekirken. Måske er det fremtiden?

ANE: Er det din drøm?

JENS: Jeg ved ikke, om det er det personligt. Jeg ved slet ikke, om jeg har den slags evner. Måske har jeg et for stort behov for at være flink og vellidt, og jeg er måske slet ikke tilstrækkeligt ensomhedsparat. Men jeg tænker bare, at det ikke nødvendigvis er dårligt, at præsten er lidt sær, for det er jo underlige ting, vi forkynnder, ting det står i modsætning til de fleste af vores naturlige måder at tænke på. Nu skal man jo være, hvad man er, også fordi det er så forfærdeligt svært at lave om på alligevel, men jeg havde bare lyst til at slå et slag for den sære præst. Kunne der ikke være noget fremtid i det?

ANE: Ha ha, umiddelbart tænker jeg ikke, at det er hos den sære præst folkekirkens fremtid ligger, men kan godt følge dig i, at der også er en del, der efterspørger det mystiske og anderledes ved kirken.

JENS: Jeg kan godt høre, at mine forestilling om "the return of the local shaman", ikke rigtig bider på. Men tak for snakken.

ANE: I lige måde, vi må se hvad fremtiden bringer, det er jo kun noget, vi kan gisne om!

JENS: Ja og hvis den ligger hos Gud, så ender det jo godt. ■



Dorte Kappelgaard
udviklingskonsulent i Kirkefondet

Udvikling i kirken

– at være i bevægelse og forankret i traditionen

At være i udvikling som kirke står ikke i kontrast til kirkens tradition, men som en deltagelse i traditionen.

Jagten på målbar succes

Begrebet udvikling forbindes ofte med en søgen efter at bevæge sig fra et ringere til et bedre sted og med at søge at opnå en målbar succes. Også i kirken bliver der talt om at lykkes, om succeser og om ”at få kunder i butikken”. Men hvad er en succes? Er det, at mange deltager i en given aktivitet? At den plan, man satte sig for, blev gennemført? At en person fra en kirkelig aktivitet begyndte at deltage i søndagsgudstjenesten? At der har været frivillige involveret? At et menneske fik en god oplevelse? At der var en form for forkyndelse? At deltagere kommer igen? At nogen gik fra kirken som et lidt

ikke falder inden for de succeskriterier, vi enten strategisk eller mere eller mindre tilfældigt har sat os for. Den kan blive reduceret til dens aktiviteter. Og grundlæggende kan det give et forskruet billede af os selv som dem, der skal præstere for, at institutionen lykkes.

At lukke sig om det velkendte

Samtidig kan kritikken af jagt på succes blive et dække for ikke at være optaget af, hvordan der er brug for at være kirke på et givent sted i en given tid. Det, vi selv oplever som godt, vælger vi at se som godt, fordi det føles trygt og velkendt for os selv. Eller vi kommer

holde sig til den virkelighed, man som kirke er sat i, her og nu, kan der let opstå en oplevelse af tab og nostalgi. Kirkens vilkår er, at det er årtier siden, at kristendomsoplysningen forsvandt fra skolerne, at der er sket demografiske ændringer, som gør, at sognet er anderledes sammensat end for tyve år siden, og at der har været et par coronanedlukninger, som har taget pusten fra de fleste organiserede fællesskaber.

Der kommer ikke længere så mange til den aktivitet, der blomstrede en gang. Der kommer ikke nye frivillige til, fordi de ikke ser pointen i at vedligeholde noget, de ikke selv finder det meningsfuldt at deltage i. Det tab, man oplever, bliver måske endda til en oplevelse af, at kirken er under afvikling. Men kirkens tid er altid nu. Og derfor er det altid tid til reorientering. Nogle gange består den reorientering i at søge ned i kilderne, fordybe sig, gå lidt i hule og nære sin egen tro og de små tætte fællesskaber for at hente kræfter. Nogle gange består reorienteringen i at sætte sig ned og se hinanden i øjnene som menighedsråd og ansatte og tage en pause fra aktivismen for bare at komme hinanden ved. Og nogle gange er reorienteringen vendt udad i mødet med manden på gaden, kommunen, den lokale facebookgruppe eller sognestatistikken. Det stadige spørgsmål er: Hvad er væsentligt nu?

Kirke ikke er et statisk forhold. Kirke er liv, ånd, deltagelse, bevægelse, og dermed må den leve i en afsøgende bevægelse. Ikke rodløs og rastløs, men med en forankring i sin tradition og en

Kirke ikke er et statisk forhold. Kirke er liv, ånd, deltagelse, bevægelse, og dermed må den leve i en afsøgende bevægelse. Ikke rodløs og rastløs, men med en forankring i sin tradition og en nysgerrighed for, hvad det vil sige at være kirke i mødet med næsten.

forandret menneske? Noget er lettere at måle på end andet.

Det er let at komme til at overtage en merkantil tilgang til, hvad kirken er og skal, som grundlæggende strider imod dens egen selvforståelse. En fare ved at opstille succeskriterier kan være, at vi kommer til at gøre mennesker til objekter for vores behov for at lykkes. En anden fare er, at vi overser meget af det, kirken er og kan være, fordi det

til at sætte lighedstegn mellem kirkens ægthed og tradition og det, vi selv oplever som et meningsfuldt kirkeligt udtryk. I dette perspektiv kan det at spørge ind til, hvad der sker i andres erfaringsunivers, både i livet og i mødet med kirken, blive set som en ’leflen for folket’ eller ’tilpasning til tidsånden’.

Virkeligheden er bare, oplever jeg nogle gange, at hvis man ikke vil for-



Dortes erhvervs-ph.d. "Kirke i bevægelse - at understøtte lokal udvikling af kontekstuelle kirkelige praksisser" kan ses på www.kirkefondet.dk under "Inspiration og viden". Her kan man også finde et resumé af afhandlingen. I april udkommer en ny bog om emnet og Kirkefondet afholder to inspirationsaftner. Læs mere på side 30.

nysgerrighed for, hvad det vil sige at være kirke i mødet med næsten, ikke en abstrakt næste, men den næste, man går forbi på gaden (eller møder på internettet for den sags skyld). I resten af artiklen vil jeg præsentere nogle af de måder at forstå denne bevægelse på, som jeg har arbejdet med i den erhvervs-ph.d.-afhandling, som jeg har skrevet for Kirkefondet og forsvaret i efteråret 2021.

At forankre udvikling i den lokale kirkes tradition

Den tilgang til udvikling, jeg tager afsæt i, handler om at stå i de traditioner, man er formet af, og samtidig at lade sig bevæge og udfordre til at handle på nye måder i mødet med det fremmede. Om at erkende, at udvikling i kirken ikke sker ved skrivebordet på sikker afstand af den rodede virkelighed, men ved at man selv er villig til at bevæge sig ud i det ukendte og uvisse. Og om at leve i spændingen mellem at vide, det ikke er muligt at kende udfaldet på forhånd, og alligevel tage samtalen om, hvad man gerne vil, og at forsøge at lægge til rette for, at noget væsentligt kan ske.

I en af de kirker, jeg arbejdede med i min forskning, stod de foran at række ud til lokalt bosiddende østeuropæere. En større gruppe menighedsrådsmedlemmer og ansatte deltog i initiativgruppen. Der var imidlertid skepsis over for dette tiltag blandt flere af disse. Det, vi gjorde, var at begynde med en fordybelse i deres tanker om og erfaringer af, hvad kirke er. Nogle talte om

det at snakke med Vorherre under gudstjenesten. Andre oplevede det at synge salmer sammen som et stærkt udtryk for kirke, både det at synge teksterne og det at mærke suset, når orglet satte i gang og mange sang med på en velkendt påskesalme. Et menighedsrådsmedlem fremhævede det, at frivillige hentede beboere på plejecentret, som strålede over at kunne være med til gudstjeneste. Andre igen pegede på fællesskabet uden for kirken eller genkendeligheden ved at gå til gudstjeneste i andre kirker i folkekirken eller genklangen af kirkefølelse på besøg i katolske kirker under ferier.

På baggrund af denne samtale talte gruppens deltagere om, hvordan det at række ud til østeuropæerne faktisk lå i forlængelse af deres nuværende kirkeforståelse og kirkepraksis. Diakonien over for plejehjemsbeboere, der havde svært ved selv at komme til kirken, måtte også gælde de, der kulturelt havde svært ved at nærme sig kirken. Her blev en fordybelse i den lokale og den store kirkes tradition anledning til at gøre noget nyt, ikke i stedet for det, man gjorde, men som en ny samtidig bevægelse ud i mødet med ukendte mennesker.

Det blev samtidig en anledning til reorientering indadtil. Man fik sprog

for det at være kirke, som ikke kom fra sognepræsten, men udsprang af lægfolkets egne erfaringer. Det affødte stolthed, begejstring og lyst til at engagere sig yderligere.

Udvikling forankret i kirkens tradition

Udvikling som det at turde være i bevægelse og en stadig reorientering ligger i kirkens tradition (selv om meget af det, der er sket i kirkens historie ikke just afspejler den). Traditionen er ikke bare gamle ord og ritualer. Den rummer en pegning mod det, at Guds kærlighed kommer sit skaberværk i møde i det konkrete, både i Kristus der blev menneske, og som et løfte om nærvær i det, der udspiller sig imellem mennesker på konkrete tidspunkter og steder i historien – også i det lokale sogn. Helligånden beskrives som virkende, skabende, genoplivende og konstant fornyende. Vi ser kun lidt af dette arbejde. Men vi kan søge at skabe plads og anledning for det med den måde, vi er kirke på. Det kan vi gøre velvidende, at det er vanskeligt at forudsige, hvad der kommer til at ske. Derfor må vi være nærværende (med et gammelt udtryk, årvågne,) over for, hvad der rører på sig, og hvordan vi kan bidrage til det forunderlige, der sker og kan ske overalt. Der er meget at sige!

Det at lade traditionen danne afsæt for reorientering er bare én måde at se på kirkeudvikling på. At være på rejse i ukendt land eller at orientere sig efter, hvor der opstår resonans, er andre perspektiver. ■



Frances Benzon
sognepræst i Hedehusene Sogn
på Københavns Vestegn

Det kræver sit... at være kirke i NærHeden

Det kræver vel i virkeligheden altid sit at være en kirke i "nærheden". Ja, det må vel endda siges at være en af kirkens grundlæggende opgaver – at være tilgængelig og nær: Nær i by eller provins; nær dem, der oplever svimlende lykke og dem, der oplever ødelæggende ulykke. Og nær dem, der bare står midt i den jævne hverdag.

Men måske det alligevel kræver særligt meget, hvis man tilfældigvis er kirke for en bydel, der skulle vise sig at komme til at hedde NærHeden. For flytter man til NærHeden, søger man noget særligt: Fællesskab, diversitet og ikke overraskende "nærhed". Men det er ikke nærhed med hvem som helst. Det skal være nærhed med dem, der bor tæt på en selv. Med naboer. Med ligesindede. Med alle de andre i NærHeden.

Og fællesskaberne er stærke i NærHeden. Både i de forskellige bofællesskaber og dem, der bare opstår mellem folk. Der bliver arrangeret et hav af aktiviteter, og et af bofællesskaberne har sågar en medarbejder ansat kun til formålet. Men fælles for dem er, at de har nok i sig selv. De søger ikke hen mod de fællesskaber, som allerede er etableret i byen, men lukker sig derimod om sig selv.

At være kirke i nærheden og kirke for NærHeden

NærHeden ligger i Hedehusene på Københavns Vestegn, og hvis ikke folk selv oplever forskellen mellem det gamle Hedehusenes villaer og Nær-

Hedens tætte, moderne byggeri, så sørger de togs Skinner, som løber nord for NærHeden, og som de facto deler byen i to, for at tydeliggøre, at Hedehusene nu består af en ny og en gammel del.

Ansgarkirken ligger i den gamle del af Hedehusene og mindre end 1 km fra NærHeden. Med den nye bydel kan vi se frem til, at sognet på ganske få år vil vokse med 100 procent. Allerede nu har sognet forandret sig meget. På blot 3 år er de første knap 2000 beboere flyttet ind i NærHeden. Vi oplever en stigning i dåb og efter i mange år at have oplevet et fald i folkekirkemedlemmer, er vi nu et sogn i vækst. Når NærHeden er udbygget, vil der være plads til 8000 beboere.

Og det rejser spørgsmålet – hvem er så det "rigtige" Hedehusene? Hvem skal tilgodeses? Dem, der boede der først? Eller dem, der udgør majoriteten? Og vil det gamle Hedehusene i fremtiden blive glemt?

Fra begyndelsen har det været en konstant balancegang for Ansgarkirken at sørge for dels at tage godt imod beboerne i den nye bydel og skabe tilknytning til kirken og dels skabe trygge rammer for den by, der med god grund frygter at blive slugt og glemt.

Det viste sig konkret, da vi ville holde en velkomstfest for alle tilflytterne. Straks var der nogle af de faste kirkegængere, der gjorde os opmærksomme på, at de ikke ville føle sig velkomne til en sommerfest, der mest af alt havde til formål at byde nye sognebørn velkomne. Og hvad med dem, der var

tilflyttere, men boede i den gamle bydel? Glemte vi ikke også dem? I forsøget på at sørge for, at alle følte sig velkomne, inviterede vi i stedet til en NY-fest, og vi skrev følgende på plakaten: "Har du fået ny bolig, eller ny kæreste eller har du bare godt nyt? Så kom og fejr det med din lokale sognekirke." På den måde var ingen på forhånd ekskluderet. Alle kunne være med til festen. Man skulle bare møde op.

Og siden har vi uanset arrangement haft den strategi, at hvor togs Skinnerne adskiller byen, skal Ansgarkirken være den, der samler den. Derfor: Da vi satte

Hvor togs Skinnerne adskiller byen, skal Ansgarkirken være den, der samler den.

juletræer op i byen, satte vi naturligvis juletræer op i alle dele af byen; da vi gik optog med jazzband og delte honninghjerter ud, gik vi på begge sider af banen; når vi holder arrangementer, inviterer vi gerne ind, men vi er heller ikke blege for at bevæge os væk fra kirkens grund og over banen for at vise, at vi gerne vil være kirke for ALLE.

For vi kommer ikke uden om, at byen vokser eksplosivt, og Hedehusene vil om 10 år se meget anderledes ud, end den gør nu. Eller end den gjorde for bare 5 år siden. Ansgarkirken vil ikke alene kunne klare, at sognet øges

100 procent, og af samme årsag har menighedsrådet besluttet at bygge en kirkesal i NærHeden, og vi forventer at skrive under på købsaftalen i begyndelsen af 2022.

Fremtiden i NærHeden

”Men når nu sognet vokser sig til dobbeltstørrelse og I skal bygge en kirkesal, havde det så ikke været smartere at oprette et nyt sogn?” Det spørgsmål er menighedsrådet blevet stillet gentagne gange. Og svaret er altid det samme. Et klart og rungende ”Nej”. For menighedsrådet er netop ikke interesseret i at bidrage til splittelse i byen. De vil det stik modsatte: Skabe samhørighed og vise, hvordan nyt og gammelt kan tale sammen. Derfor er det også vigtigt for menighedsrådet, at de to byggerier skal supplere hinanden. Og selvom de to rum gerne skulle spille op mod hinanden og give en fornemmelse af høre sammen, så skal kirkesalen i NærHeden ikke kunne det samme som Ansgarkirken.

Kirkesalen skal kunne huse 300 personer. Den skal være tro mod sine omgivelser og det område, den er i bygget i. Den skal være tidløs og alligevel af-

spejle sin tid. Og dens fremtidige liv skal skabes med dem, som bor der. Derfor har vi siden de første beboere flyttede ind, haft en samtale om, hvad de ønsker, at deres kirke skal kunne. Og hvor Ansgarkirken ligger på vej ud af Hedehusene, kommer kirkesalen i NærHeden til at ligge helt centralt. Hvilket jo også må siges at være derfra kirken taler til folk: Midt i livet.

I mellemtiden skal grunden ikke ligge øde hen. Den skal bruges. Men ikke bruges på en måde, så folk ærgrer sig den dag, vi tager det første spadestik. Grunden ligger ved siden af skolen, kvarterhuset og den lille bypark. Det er planen at lade et stort kors, anker og hjerte opføre. De skal have en størrelse, så børnene kan lege på dem, og der skal være lys i, så de lyser mørket op. Vi håber, at ingen vil være i tvivl om, hvad de tegn symboliserer, og samtidig vil der heller ikke være tvivl om, hvem der ejer grunden. Ligesom der heller ikke må herske tvivl om, hvad den skal bruges til. Vi vil lade børnekoret holde koncerter på grunden og invitere til arrangementer, alt

imens dialogen med bydelens beboere skal intensiveres. Vi vil ikke bygge en kirkesal, som ingen føler ejerskab over. Derfor inviteres alle ind, og ingen idé er ubrugelig. Beboernes stemmer skal høres via Facebook, sparringsgrupper, i dagligdagen – det er trods alt for dem, vi bygger.

Det kræver sit...

Det kræver sit at være kirke. Det har det altid gjort, og det vil det altid gøre. I Hedehusene skal vi i fremtiden finde den rette balance mellem at være en etableret kirke og skabe en kirke fra bunden. I den proces skal der være plads til alle ideer – både de skæve, de luftige, dem der falder til jorden og dem, der stiger til vejrs. Sådan håber vi, at folk vil føle ejerskab, så vi også kan blive et af de stærke fællesskaber – ikke kun i NærHeden – men i hele byen. Et fællesskab, hvis styrke er, at det samler. Samler byen i et sogn med to kirkerum, der kan favne bredt. Og sådan vil vi skabe kirke med folk og ikke for, så alle i Hedehusene ved, at deres kirker altid er i nærheden. ■

Hedehusene på Københavns Vestegn er nu delt i to dele: det gamle Hedehusenes villaer og det nye kvarter NærHedens tætte, moderne byggeri. Byen skilles af togskinnerne, og man skal over en bro for at komme fra den ene del til den anden. Menighedsrådet vil skabe samhørighed og vise, hvordan nyt og gammelt kan tale sammen.



Foto: Charlotte Lydholm



Sille M. Fusager
analysekonsulent i Kirkefonden

Et kig i krystalkuglen

Vi kender det alle. Kommunen barsler med ideer til udvikling og opførelse af nye boligområder, og det afføder en masse spørgsmål. Hvor skal der bygges, hvordan kommer det til at se ud og hvem kommer til at bo i de nye kvarterer? Lokale forandringer påvirker samfundet omkring – også den lokale folkekirke.

Når forudsætningerne for lokalområdets indretning forandrer sig fx ved udstykning af nye boligområder, skal kirken forholde sig til en ny virkelighed og potentielt en ny sammensætning af lokalbefolkningen. Sådanne forandringer vil nemlig forventeligt betyde en stigende efterspørgsel på ydelser og aktiviteter i den lokale folkekirke. Får vi brug for en ekstra præst? Skal vi bygge en sognegård? Hvor skal sognegården ligge? Det er nogle af de spørgsmål, der dukker op, når kommuner barsler med nye lokalplaner, og dermed opstår også behovet for at få afklaret, hvad

de alene eller deler livet med en partner eller er en del af en familie med børn? Er lokalbefolkningen tæt knyttet til området, eller er de der bare på et midlertidigt stop i livet? Alt sammen noget, der betyder meget for, hvor stor efterspørgsel der er på kirkelige handlinger, hvilke aktiviteter, det giver mening at have i kirken, hvilke hensyn der skal tages, og hvordan budskaber bedst kommunikerer. Har I allerede nu tilrettelagt kirkens aktiviteter efter de faktiske forhold i sognet, og er der god balance mellem ressourcer og behov på nuværende tidspunkt? Det at kende sin nuværende befolk-

hed kan forvente af befolkningsområdet i den nære fremtid. Danmarks Statistik laver blandt andet befolkningsfremskrivninger på kommuneplan. Fremskrivningen er baseret på en statistisk model, der tager udgangspunkt i den udvikling, der har været med hensyn til de faktorer (fraflytning, tilflytning, fødte og døde), der indgår i modellen. I den udstrækning den faktiske udvikling i den enkelte kommune er meget forskellig fra tidligere års udvikling fx grundet opførelse af nye boligområder, plejehjem el. lignende, vil dette medføre, at fremskrivningen rammer udviklingen mindre godt.

De fleste kommuner har også materiale om forventet befolkningsudvikling liggende offentligt tilgængeligt i form af kommuneplaner. Der kan man som regel finde mere detaljerede oplysninger for udvalgte områder i kommunen og nogle gange endda på sogneplan. Kommunernes fremskrivninger er forventeligt mere virkelighedsnære end de ovennævnte fra Danmarks Statistik, fordi de også baserer sig på de konkrete udviklingsplaner, som kommunen lægger med udarbejdelsen af kommuneplanen.

Endelig er det også muligt at fremskaffe oplysninger om lokalplaner på sogneniveau, der som regel kan give et meget klart bud på, om der kan forventes en befolkningstilgang i sognet og et fingerpeg om, hvilke befolkningsgrupper, der kan forventes at komme til.

Det at kende sin nuværende befolkning og deres behov giver et godt grundlag for at forudse, hvilke yderligere behov der kan opstå i forbindelse med nyopførte boligkvarterer i sognet eller lokalområdet.

forandringen konkret bringer med sig. Men er det overhovedet muligt at kigge i krystalkuglen?

Et faktatjek på den nuværende befolkning

Først og fremmest giver det mening at kigge på, hvem der bor i sognet nu, og hvilken aktivitet det giver i kirken. Er indbyggerne danske eller udlændinge, er de unge eller gamle, har de lidt eller mange penge at leve for, bor

ning og deres behov giver nemlig et godt grundlag for at forudse, hvilke yderligere behov der kan opstå i forbindelse med nyopførte boligkvarterer i sognet eller lokalområdet.

Muligheder for kortlægning af lokalområdets fremtid

Der findes forskellige kilder til at søge afklaring af fremtidsudsigterne for et givent område, så man kan sige noget om, hvad man med en vis sandsynlig-

Opnormering af en præstestilling

I foråret 2021 hjalp Kirkefondet, forud for et budgetsamråd med provstiet, et sogn med cirka 5.500 indbyggere med at afklare fremtidsudsigterne i forbindelse med ønsket om opnormering af en præstestilling fra halv til hel tid. En nærlæsning af kommuneplanen og vedtagne lokalplaner viste, at sognet havde en eksisterende udstykning, som stadig havde uudnyttede byggegrunde svarende til 25 rækkehuse og 25 parcelhuse. Desuden havde kommunen godkendt udstykning af endnu et boligområde i sognet til opførelse af 90 rækkehuse og 72 etageboliger. Sammenholder man kommunens prognose for området med et estimeret gennemsnitligt antal indbyggere pr. ny bolig, kan sognet forvente en befolkningstilvækst på op mod 700 nye indbyggere, hvis de to udstykkede boligområder bliver fuldt bebyggede. Flere af de planlagte boliger henvender sig størrelsesmæssigt til børnefamilier, mens kommuneplanen viser en forventet markant stigning i antallet af indbyggere over 80 år. Begge dele kan have stor betydning for efterspørgslen på kirkelige handlinger, aktiviteter og diakonal indsats i fremtiden.

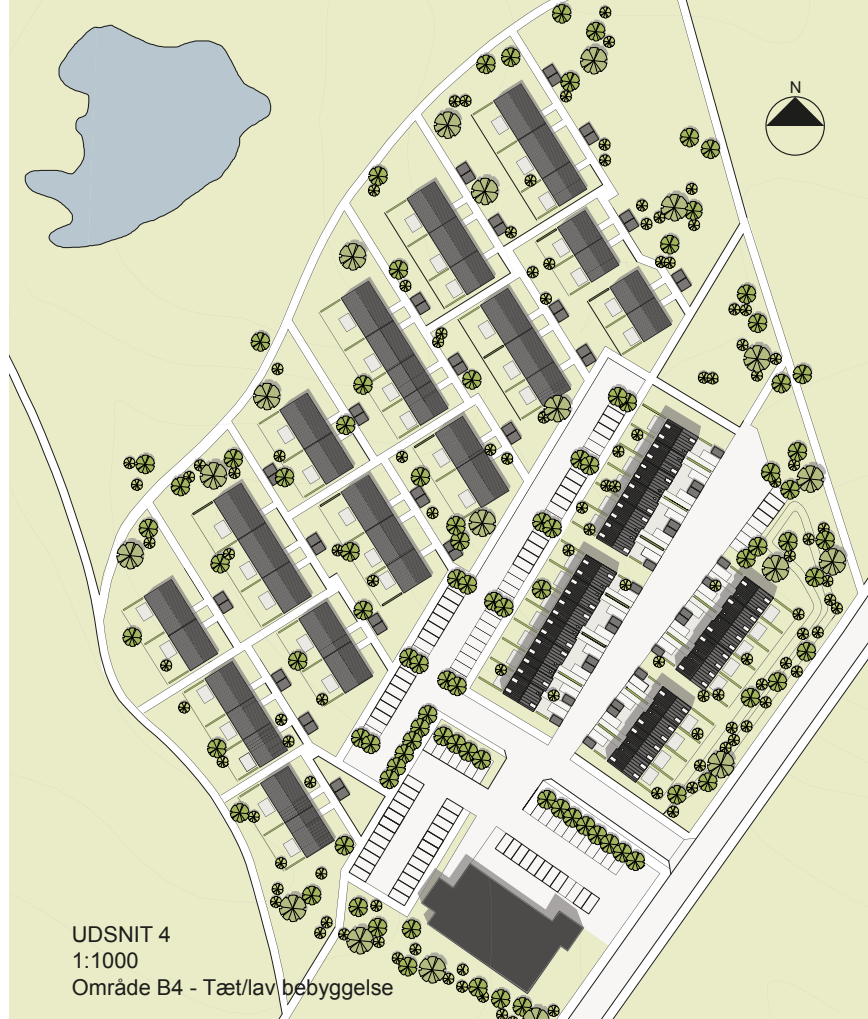
Sognegård eller ej, og hvor skal den ligge

Et andet sogn med ca. 4.300 indbyggere fik i efteråret 2020 Kirkefondets hjælp til at afklare fremtidens behov

Rækkehuse, 63 stk.
Estimeret husstandsstørrelse 2-4 personer
– gennemsnitligt 3 personer pr. husstand
= 63 boliger x 3 personer
= 189 personer

Parcelhuse, 139 stk.
Estimeret husstandsstørrelse 3-5 personer
– gennemsnitligt 4 personer pr. husstand
= 139 boliger x 4 personer
= 556 personer

I alt en estimeret forventet vækst i befolkningstallet i sognet på 745 indbyggere.



for opførelse af en ny sognegård. Man havde en fornemmelse af befolkningstilvækst i byen og et ønske om at opføre en sognegård i forbindelse med den gamle landsbykirke. En afdækning af befolkningfremskrivning, kommuneplan og lokalplaner viste, at der var planer om udstykning af to områder til beboelse med plads til i alt ca. 139 parcelhuse og 63 rækkehuse samt et område, som ville kunne udstykkes til boliger efterfølgende. Dermed stod det klart, at kirken kunne forvente en stor vækst i sognets indbyggertal, såfremt byggeplanerne realiseredes fuldt. Et bud på befolkningstilvæksten i dette sogn lå på yderligere 745 indbyggere. En anden vigtig oplysning, som undersøgelsen viste var, at alle planlagte boligområder var placeret i den fuldstændig modsatte ende af byen end der, hvor den gamle landsbykirke ligger. Dermed gav det mening at genoverveje, om kirkens nye rum skal placeres der, hvor medlemmerne bor, eller om der er størst værdi i at placere en ny sognegård i tæt forbindelse med den gamle kirke og derved binde de to tæt sammen.

Kirkelivets fremtid viste sig i undersøgelser

Undersøgelser af denne karakter giver

et kvalificeret bud på, hvad fremtiden bringer. Kirkerne i begge disse sogne skal altså indstille sig på at skulle betjene flere sognebørn i fremtiden, og der vil primært være tale om tilvækst af indbyggere i ejerboliger, da der i ingen af sognene er planlagt socialt boligbyggeri eller anden type fleretageejendomme. Og selvom medlemsprocenten falder hver år, er det ikke ensbetydende med, at indbyggerne benytter den lokale kirke mindre end før. Kirkens tilbud til børn kan og bliver formentlig benyttet af døbte såvel som ikke-døbte børn, der deltager i babysalmesang, børneklub, juniorkonfirmand, kor og konfirmationsforberedelse, ligesom alle i øvrigt uanset medlemskab er velkomne til gudstjenester og andre arrangementer i kirkens regi. Derudover betyder den forventede fremgang i antallet af ældre indbyggere også, at man på sigt vil opleve en væsentlig stigning i behovet for begravelsessamtaler, begravelser/bisættelser, sorgsamtaler og anden form for diakonal indsats rettet mod den ældste del af befolkningen. Med den viden under armen kan menighedsråd og ansatte lægge en langsigtet og målrettet plan for den fortsatte udvikling af kirkelivet i deres sogn. ■



Per Bucholdt Andreassen
sognepræst, tidligere formand
for Præsteforeningen

Folkekirken i den næste krise? Hvad lærte vi?

Efter to år, der har været præget af corona-pandemien, kan det være meget nyttigt at se tilbage på, hvad vi har lært af den største sundhedsmæssige krise i det danske samfund i nyere tid. En krise der kom bag på alle, og en krise som folkekirken på ingen måde var forberedt på.

Da statsminister Mette Frederiksen på det historiske pressemøde den 11. marts 2020 lukkede Danmark ned, stod det klart, at det var en alvorlig samfundskrise, der satte alle dele af det danske samfund i en ny situation. Hvad betød det for folkekirken? Hvad med gudstjenester og kirkelige handlinger og menighedsaktiviteter? Hvad med folkekirken som arbejdsplads? Spørgsmålene stod i kø, og hvem skulle besvare dem midt i en situation, ingen af os havde stået i før?

Biskopperne handlede hurtigt og besluttede sig for at mødes digitalt hver morgen for at drøfte situationen. Der skulle passes på kirken, menighedsråd, kirkefunktionærer og præster. Allerede fredag den 13. marts foreslog biskop Peter Skov Jakobsen, at der skul-

Den 17. marts blev jeg som formand for Præsteforeningen anmodet om at træde ind i taskforcen. Peter Skov Jakobsen repræsenterede biskopperne, og desuden kom formanden for Landsforeningen af Menighedsråd og en jurist herfra, formanden for Provsteforeningen, sammen med to stiftskontorchefer, kommunikationschefen fra København stift og Kirkeministeriets HR-chef som observatør, til at udgøre folkekirkens taskforce.

Et dialog- og kommunikationsforum

Taskforcen var et godt eksempel på, at folkekirken er i stand til at handle, når det er nødvendigt at skabe et sådant forum, selv om der ikke var formelle rammer eller krav om et sådant. Task-

Mødefrekvensen var efter behov lige fra flere ugentlige eller daglige møder på Teams, til møder med længere tidsintervaller alt efter udviklingen i epidemien. Jeg oplevede taskforcen som et dialog- og kommunikationsforum, men også et sted hvor vi kunne bære spørgsmål og udfordringer fra baglandet ind i et fælles rum og pege på løsninger og muligheder, ofte i enighed, men også at få afklaret uenigheden, når det var tilfældet. Der var en høj grad af tillid og fortrolighed i rummet, og det, tror jeg, var ret afgørende for, at vi kunne håndtere situationen.

Beslutninger blev truffet i andre sammenhænge, men vi havde alligevel indflydelse på, i hvilken retning de skulle træffes efter den fælles dialog. Her var det vigtigt, at Kirkeministeriet som administrativ myndighed var med og kunne gøre synspunkter gældende i forhold til andre ministerier og sundhedsmyndighederne.

I en situation, hvor folkekirken ikke har et egentligt beslutningsorgan, lærte vi nødvendigheden af at tale sammen og holde dialogen åben. Jeg synes, erfaringerne med taskforcen har været positive set indefra. Dels fordi vi som medlemmer af taskforcen havde kendskab til og fortrolighed med de øvrige medlemmer og kendte hinanden fra nogle af de mange øvrige samarbejdsrelationer, vi havde indgået i. Det betød

I en situation, hvor folkekirken ikke har et egentligt beslutningsorgan, lærte vi nødvendigheden af at tale sammen og holde dialogen åben.

le nedsættes en folkekirkens taskforce, der kunne arbejde hurtigt, skabe overblik, drøfte forskellige muligheder og løsninger i den konkrete situation. Det var tydeligt, at der i det kirkelige bagland blev efterspurgt svar og handling.

forcen blev et konkret værktøj i håndteringen af krisen. Den havde intet regelsæt at læne sig op af og slet ingen beslutningskompetence, men alligevel havde jeg en tydelig oplevelse af, at det fungerede godt i situationen.



også, at vi viste, hvad og hvem vi repræsenterede, og altså også kunne navigere i det ret så vanskelige, det var at håndtere en krise.

Hvad gør vi så, når folkekirken rammes af den næste krise, hvad har vi lært?

Jeg tænker, at vi har lært to ting. For det første, at folkekirken selv har en initiativmulighed for at skabe fora, hvor kriser kan håndteres. Jeg er ganske bevidst om, at ikke alle synes, at krisen blev håndteret på den rette måde, og man kunne også registrere, at der var mange og modsatrettede holdninger til, hvad der skulle være gjort og ikke gjort. Sådan er det altid i kriser, og derfor er det vigtigt, at nogen kan holde fokus på, hvad der set ud fra en helhedsbetragtning er en hensigtsmæssig løsning. Det mener jeg, at vi kunne.

Den mest tilspidsede situation i hele krisen var beslutningen om den 23. december 2020 at anbefale at aflyse julens gudstjenester, en beslutning som hele taskforcen stod bag. Skønt nogle følte sig presset til den enighed, så tror jeg det vigtige i den situation var at

give en fælles melding og optræde i enighed, så der ikke opstod tvivl om baggrunden for beslutningen.

For mig stod det allerede klart om eftermiddagen den 23. december, da endnu en stramning af restriktioner blev meldt ud på grund af bekymring for en ny variant, at en aflysning var det eneste rimelige i forhold til situationen. Jeg bakkede derfor op om beslutningen på det TEAMS-møde, kirkeministeren havde indkaldt til lillejuleaften med biskopperne og taskforcen for at få afklaret, om der var tilslutning til biskoppernes anbefaling. Det var der så. Netop det, at vi kunne nå til enighed, trods forskellige opfattelser, viste også, at viljen var til stede, da det gjaldt.

Skal folkekirken have et permanent samtale- og dialogforum?

Det åbner så spørgsmålet, om kirken har brug for en mere formel ramme og et beslutningsgrundlag for fremtidig krisehåndtering? På den ene side er det ikke sikkert, at den næste krise vil have samme karakter, og måske skal

der helt andre konstellationer til for at håndtere den, på den anden side tænker jeg, at det kunne være nyttigt, at man på baggrund af denne krise overvejer, hvilket kriseberedskab man kan etablere næste gang, en krise banker på. Den diskussion kunne man godt tage nu og få sat om ikke nogen formelle rammer op, så en diskussion af hvilke erfaringer vi kan tage med ind i fremtiden, uden at åbne den helt store diskussion om folkekirkens styre.

Det andet, vi har lært, er, at det er hensigtsmæssigt at have et dialog- og kommunikationsforum. Det synes jeg er en af de helt store erfaringer at tage med. Det fungerede rigtigt godt med den digitale mødeform, hvor man hurtigt og på kort tid kunne mødes og tale problemstillingerne igennem mellem de relevante interessenter i folkekirken. I slutningen af 2021 blev taskforcen udvidet med en repræsentant fra kirkefunktionærerne, og det tænker jeg skete i en erkendelse af, at det også var vigtigt at have dem med, der helt ude i frontlinjen står med de praktiske og konkrete udfordringer i håndtering af krisen. Dermed er den bredest mulige sammensætning sikret også i et forum, som så heller ikke må blive meget større, hvis det skal fungere.

Behøver vi så at vente på den næste krise? Måske kunne vi lære af denne krise, at det altid er godt at have et permanent samtale- og dialogforum, hvor repræsentanter for folkekirkens mange aktører kunne mødes for at drøfte udfordringer, problemer, muligheder og kriser, når de måtte opstå.

Selv om en taskforce er en midlertidig størrelse, der kan oprettes i en kritesituation, så kunne læren af denne krise godt være, at det kunne være fint at gøre sammensætningen af den permanente, ikke som taskforce, men som "Folkekirkens samtale- og dialogforum". Det kunne måske være med til at skabe noget mere sammenhængskraft i de dialoger, der ellers er spredt ud i den mængde af udvalg, råd, arbejdsgrupper og interesseorganisationer, der findes i folkekirken. I virkeligheden er der vel altid en eller anden krise, det giver god mening at tale sammen om. ■



Foto: Lena Paaske

Nicolai Halvorsen
Studenterpræst på Nørre Campus,
Københavns Universitet

Har kirken en fremtid uden håbsteologi?

Svaret på spørgsmålet i titlen er selvfølgelig ja, for kirken vil altid have en fremtid, så længe der er mennesker på jorden eller andre steder i universet. Men hvilken fremtid, har kirken uden en håbsteologi, der kan gøre kirken til bærer af et håb om liv med Gud i hans rige? Det kan let blive en bleg kirke.

Den kristne tro og det kristne håb

Men hvad er håbsteologi? Håbsteologi er uløseligt forbundet med den tyske teolog Jürgen Moltmann, som i 1964 udgav bogen "Håbets teologi" – "Theologie der Hoffnung". Et værk, som kom til at betyde utroligt meget i de følgende år, og som stadig på mange måder er aktuelt.

Nu er det svært at sammenfatte et omfattende teologisk værk på over 300 sider i kort form, men skulle jeg forsø-

udgangspunkt i virkeligheden og vores almene erfaringer. Han begynder derimod i den kristne tro og det kristne håb. Som han siger et andet sted, så har "håbsteologien to forestillinger om Guds fremtid: "opstandelse fra de døde" sigter mod evigheden og "Guds rige" sigter mod tiden." (I "Christliche Ernerungen in Schwierigen Zeiten" s. 120)

Til trods for, at håbsteologien ikke begynder i erfaringerne, men begynder med troen på opstandelsen og hå-

overbelastning og psykiske problemer, og der er også flere steder en demokratikrise. Desuden er den sikkerhedspolitiske situation uoverskuelig. Stormagterne USA (Nato) er i øjeblikket i en konflikt med Rusland, som er den værste krise siden den kolde krig. Bekymringerne og frygten er omfattende, og det kan være svært at se, hvorfra vi finder håb og mod til at tro på fremtiden.

Nogle sætter deres håb til videnskab og teknologi, men for mange virker det urealistisk, at videnskab og teknologi alene skal løse den nuværende klimakrise. De fleste forskere er selv skeptiske ved den strategi, selv om den tales op af de fleste politikere. Vilje til for alvor at handle på klimasagen synes svag. På samme måde virker det svært at stoppe den biodiversitetskrise, som bl.a. har ført til det, som kaldes den 6. masseuddøen. Arter dør i et unormalt stort omfang, især fordi vi mennesker fælder artsrige skove og bruger dem til artsfattig landbrugsjord. Det sker i stor stil i verdens regnskove, som ofte ikke er god landbrugsjord, og hvor erosion af jorden ofte er følgen. Bortset fra at vi burde anse andre arter som Guds skabninger i egen ret, så kan udryddelsen af arter også være til skade for os selv.

Hvad har nu kirken og teologien at gøre med dette?
Temeleg meget, hvis man skal tro

Verden er i sig selv ikke guddommelig, men den er gennemtrængt af Guds ånd og alle skabninger er bestemt til en fuldendelse, som sker ved, at den treenige Gud tager bolig i blandt os, og alt fyldes af hans herlighed.

ge, så er pointen i Moltmanns bog, at det kristne håb, som udtrykkes i troen på Kristi opstandelse fra de døde, det sætter sig igennem, som et verdensforandrende liv i modsigelse til denne verdens lidelse, synd, uretfærdighed og død. Håbet nærer og styrker troen på, at Kristi opstandelse fra de døde har brudt de grænser, der fastholder verden i synd, ondskab, uretfærdighed og død. Den, som lever i dette kristne håb, rammes af en uro og utilfredshed i denne verden, der fører til kritik og handling.

Som det ses, tager Moltmann ikke

bet om Gud rige, så får den afgørende betydning for erfaringen og livet i denne verden.

Kriserne i verden er meget tydelige

Selv om vi i Danmark og i Vesten er rigere og har flere ting og flere muligheder end nogensinde før, så er kriserne meget tydelige. Ikke kun hos os selv, men også i den store skala. Der er en økokrise, som både er en klimakrise og en biodiversitetskrise. Der er en psykisk krise, hvor flere rammes af stress,



Moltmann. Dels har vores videnskabelige teknologiske udnyttelse af jordens ressourcer og ødelæggelsen af livsgrundlag og biodiversitet, sin forudsætning i teologien. I Første Mosebog siger Gud til mennesket, da det er skabt "opfyld jorden, og underlæg jer den; hersk over havets fisk, himlens fugle og alle dyr, der rører sig på jorden!" (1. Mos. 1, 28).

At mennesket skulle herske over jorden, blev tolket som, at vi kunne udnytte den. At Gud havde skabt jorden, og at der skulle komme en ny jord, blev forstået som, at jorden var gudløs, verdslig, og derfor kunne udnyttes. Ja, efter syndefaldet skulle mennesket skaffe sig føde under hårdt arbejde med jorden. Jorden kunne og skulle udnyttes.

I mange århundreder var menneskets muligheder dog begrænsede. Det menneskelige liv var primært truet af naturen, sygdomme, høj børnedødelighed, ringe medicin og lægehjælp. Men ud af middelalderens teologi voksede langsomt den moderne naturvidenskab frem. En af de første, der formulerede tanker om en sådan ny videnskab, var filosofen og statsmanden Francis Bacon (1561-1626). Han argumenterede teologisk for denne nye videnskab. Han mente, at Adam før syndefaldet havde haft intuitiv indsigt i naturens hemmeligheder, men det var gået tabt med syndefaldet. Gennem naturvidenskaben skulle mennesket genoprette denne

tabte viden, så det kunne indsættes i den højhed, som det var skabt til. Bacon begrundede menneskets gudbilledlighed i magten og herredømmet. Som Gud er universets herre, så skal mennesket være jordens herre.

Det er altså denne teologiske tolkning af vores position, som bl.a. ligger bag den naturvidenskab og teknologiske udvikling og ekspansion, der har bragt os, hvor vi er nu. Det er selvsagt en meget forkortet forklaring, og man bør også nævne udviklingen af kapitalismen. Den havde, som vist af sociologen Max Weber, også sine teologiske rødder i protestantismen.

Dette må vi nu kritisere og revidere, både fordi det er en ensidig og dermed forkert teologi, der bygges på, og fordi denne teologi og dens virkninger truer med at ødelægge vores eksistensgrundlag.

Vi har Guds ånd i os

Moltmann funderer ikke gudbilledligheden i magten, men i at vi har Guds ånd i os. Denne ånd forbinder os med naturen, fordi "hele skabningen endnu sukker og vander sig sammen." Den sande gudbilledlighed er altså den åndelige samhørighed med hele skabningen. Dette kalder på en "kosmisk ydmyghed", som skulle lede os i vores omgang og liv med naturen.

Et andet problem er den teologiske skabelsestanke, som muliggjorde den nye teknovidenskabelige revolution. Det

var tanken om, at Gud skabte verden udenfor sig selv, og at skabningen ikke var hellig. Dette var en sekularisering (verdsliggørelse) af naturen, det åbnede for, at den kunne udnyttes.

Moltmann peger på en alternativ tolkning, nemlig at Gud skaber verden i dyb forbindelse med det skabte. Jorden er ikke alene Guds skabning, men stedet for Guds skabelse. En skabelse som ikke foregår udenfor Gud, men i den guddommelige vekselvirkning mellem Faderen, Sønnen og Helligånden. Verden er i sig selv ikke guddommelig, men den er gennemtrængt af Guds ånd og alle skabninger er bestemt til en fuldendelse, som sker ved, at den treenige Gud tager bolig i blandt os, og alt fyldes af hans herlighed.

Her trækker Moltmann på det gamle græske begreb 'perichoresis', som kan oversættes med en inderlig vekselvirkning. Det, som betegner fællesskabet mellem Faderen, Sønnen og Ånden; men som ikke blot er en statisk indre forhold i triniteten; men et dynamisk skabende forhold, som allerede virker i verden, i os, og som er bestemt til en fuldendelse, hvor Gud vil være alt i alle.

Håbsteologien taler til os fra det kristne håb og Guds forjættelser, så vi hverken forfalder til kynisme eller afmagt; men kan leve og handle i fællesskab. ■



Thomas Emil Horneman-Thielcke
sognepræst ved Herlufsholm Kirke
i Næstved

"Recycling"

– Tilbagevenden til fortidens spiritualitet

"I må forstå, at inden i jer selv har I universet i lille målestok. Inden i jer er der sol og måne, og der er også stjerner." Origenes (ca. 185-ca. 254)

"Gud kan ikke begribes fuldstændigt med tanken. Hvis Han kunne begribes, ville Han ikke være Gud." Evagrius af Pontus (345-399)

"Himlens Rige er fred og glæde i Helligånden. – Skaf dig fred i dit indre, så vil tusinder omkring dig finde frelse." Seraphim of Sarov (1759-1833)

Charles Taylor – "A Secular Age"

I 2007 udgav den canadiske filosof Charles Taylor sit monumentale værk "A Secular Age", om sekulariseringens indtog og konsekvenser i den moder-

skelnen mellem religion og politik i 1600-tallet. Det reformatoriske projekt var således – sammen med deismen i det 17. og 18. århundrede, som fremelskede tanken om, at fornuften og erfaringen var den farbare vej til erkendelsen af Gud – med til at lægge grunden til den senere åndelige pluralisme, som vi er vidner til i dag i hele den vestlige verden. Kendetegnende ved at en individualisering af troen og dennes fysiske udtryk i langt højere grad end tidligere foranlediger, at mennesker vil finde deres egen vej ind i kirkens fællesskab som tro på, hvad de selv finder sandfærdigt og meningsgivende, når det kommer til kirkens dogmer, lære og religiøse praksis. Taylor kalder tiden, vi lever i, for autenticitetens tidsalder, hvor vi søger det "ægte". Det, der virker for os i den pågældende livssituati-

"Recycling"

Spørgsmålet er derfor, om den "Recycling" og tilbagevenden til fortidens spiritualitet, vi oplever ikke bare i en dansk folkekirkelig kontekst, har vind i sejlene i disse år, og som vi også har set i en skandinavisk sammenhæng igennem flere årtier, har noget at gøre med netop dette. At vi i vores egen tid ikke længere i udpræget grad oplever, at vi er bundet af en streng konfessionel konformitet i det religiøse udtryk, men qua autenticitetens realitet kan udvide det religiøse islæt på en langt mere holistisk og individuel måde end tidligere. Dette bliver også synligt ved den økumeniske tilgang til den kristne spiritualitet, der findes i en dansk folkekirkelig sammenhæng med f.eks. meditative gudstjenester, inspiration fra ørkenfædrene og -mødrene, ikoner, pilgrimsvandring, pilgrimsrejser til Spanien og til retrætecentret Anafora i Ægypten, åndelig vejledning og Lectio Divina, som i tilnærmelsen til en mere interreligiøs praksis, som vi ser give sig til kende i den folkekirkelige indoptagelse af både yoga og mindfulness som kirkelige tilbud til medlemmerne.

Langt mere end typologiske overvejelser over, hvad der er god skik og brug i folkekirken, er nutidens spørgsmål om den kirkelige teologi og praksis begrundet i en form for ny hermeneutik, der stiller spørgsmålet, om det ikke er muligt at tænke anderledes end det, vi hidtil har gjort om den kristne tro i en evangelisk-luthersk sammenhæng. Helt aktuelt kan debatten om 'Apokatastasis' (altså "genoprettelse") eller om den dobbelte udgang til

Hvis vi vil være folkekirke i tiden, må vi derfor i højere grad forholde os meget mere aktivt til den længsel efter kristen spiritualitet, der efterspørges i nutidens pluralistiske virkelighed og begynde at prioritere tiltag, der kan fremme dette.

ne vestlige verden. Taylor viste, hvad der sker i et samfund, når det, som alle før troede på (kristendommen), mister sin særstatus som normativ religiøs praksis og blot bliver et tilbud blandt mange andre. Sekulariseringen var en længerevarende bevægelse, der ifølge Taylor selv blev hjulpet godt på vej af den protestantiske reformations

on, vi står i, og som kan udvikle os til det, vi ønsker at blive. Der er derfor en klar linje tilbage til den tyske filosof Martin Heideggers værk "Væren og Tid" fra 1927, hvor netop autenticiteten sammenkædes med det at være "ægte" og "blive et egentligt selv blandt andre" igennem sine handlinger og tanker.

Kirkerummet på retrætecentret Anafora i Ægypten, som Thomas Emil Horneman-Thielcke næsten lige har besøgt.

enten himmel eller helvede, som har fået nyt liv i medierne her i begyndelsen af 2022, også ses i lyset af dette.

I det følgende vil jeg kort skitsere, hvorfor jeg tror, at netop dette er tilfældet, men også hvad faren kan være, hvis vi ikke som kirke fastholder, at teologien og dennes overvejelser skal følge med i udviklingen af ”nye” spirituelle praksisser.

Resonanserfaringer fra ørkenens stilhed

På mange måder var ørkenfædrene og -mødrenes flugt ud i den egyptiske ørken i tiden omkring år 300 til lidt efter år 400 e.Kr. et forsøg på at nærme sig Gud i overensstemmelse med deres tro. Som den katolske munk og mystiker Thomas Merton skriver i sin bog ”Ørkenens visdom”: ”Samfundet ... blev af (ørkenfædrene) betragtet som et skibsvrag, som hvert enkelt menneske måtte svømme væk fra for at redde livet...” Flugten ud i ørkenens stilhed var således både et opgør med samtidens formaliserede og statsbeskyttede religionsdyrkelse, dens verdsliggørelse og hang til materialisme, og et ønske om, at påbegynde en eksistentiel indre rejse, hvor den søgende ville erfare resonansen fra Guds store kosmos i hvert eneste hjerteslag – ”Inden i jer er der sol og måne, og der er også stjerner”.

Ørkenspiritualiteten var så at sige den ”ægte” vare, hvor den evangeliske frihed og fred med tiden kunne indfinde sig i den søgende og eftertænksomme sjæl. Det var en søgen efter at møde det hellige, ansigt til ansigt i bøn, i enkelthed og daglig askese, som det også var en kamp mod egenviljen, lasterne, materialismen, meningsløsheden og ørkenens dæmoner (Luk 11.24). Ørken tilværelsen var et aktivt valg om at søge derhen, hvor kristendommens fortællinger kunne erfares i krop, sjæl og sind, og hvor resultatet af denne åndelige rejse kunne indgyde visdom i den enkelte og frelse i det omkringliggende

ørkenfællesskab af brødre og søstre – ”Skaf dig fred i dit indre, så vil tusinder omkring dig finde frelse”.

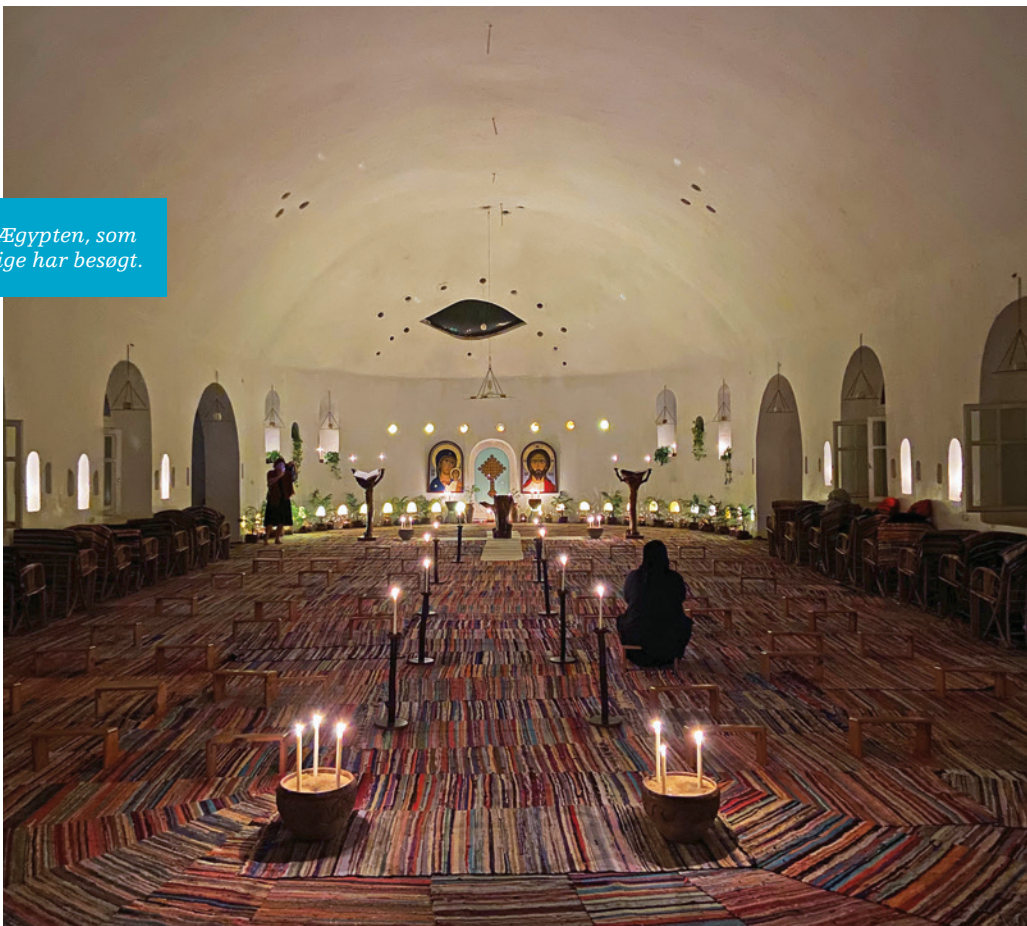
Den nutidige tilbagevenden til fortidens spiritualitet, som denne kommer til udtryk hos ørkenens fædre og mødre ligesom i den oldkirkelige patristiske teologi, finder således sin raison d’être i en resonanserfaring i det nutidige søgende menneskes forsøg på at finde frem til noget ”ægte” og ”autentisk” kristent, der taler til tanken og hjertet på samme tid. Ligesom den også er et udtryk for et ønske om at erfare ”det hellige” ansigt til ansigt i en verden, hvor materialismen for længe siden er blevet samfundets fortrukne værdi og ledestjerne. Der må ganske enkelt være mere, vi kan sige om livet, end det, vi kan købe os til. Hvis vi vil være folkekirke i tiden, må vi derfor i højere grad forholde os meget mere aktivt til den længsel efter kristen spiritualitet, der efterspørges i nutidens pluralistiske virkelighed og begynde at prioritere tiltag, der kan fremme dette.

Faren opstår, når vi ikke ser vekselvirkningen mellem teologien og spiritualiteten

Men når vi gør det, så skal vi huske på,

at i oldkirken gik teologi og spiritualitet hånd i hånd, ligesom forholdet mellem teori og praksis hele tiden eksisterede i en gensidig vekselvirkning. Faren opstår således, når denne cirkelbevægelse brydes. For en kristen teologi uden en gennemtænkt spiritualitet bliver hurtigt til en intellektualiseret metodisk tilgang til troen uden en praktisk fundering i Treenhedens levende mysterium og inkarnationens virkelighed i det Kristusbekendende fællesskab – ”Gud kan ikke begribes fuldstændigt med tanken. Hvis Han kunne begribes, ville Han ikke være Gud”. Det samme gælder også den anden vej. For en løsrevet spiritualitet uden en grundig teologisk refleksion bliver med tiden fragmenteret, individualiseret og underlagt en form for konsumerisme, der mangler et fast fundament og kun afhænger af markedskræfternes skiftende religiøse tilbud.

Når vi som folkekirke begiver os ud i en ”Recycling” og tilbagevenden til fortidens spiritualitet, så må vi gøre det med både hjerne og hjerte. Der er brug for begge dele, hvis resultatet skal være holdbart og givende i en folkekirkelig sammenhæng. ■





Anders-Christian Jacobsen
professor MSO i Systematisk Teologi
på Aarhus Universitet

Kan vi bruge fortidens teologi til noget i fremtiden?

Hvis vi ikke forholder os til fortiden, bliver vi rodløse og rådvilde. Det gælder også i forhold til teologien. Men vi skal ikke lade fortiden bemægtige sig os og slavebinde os til det forgangne. Fortiden kendte ikke nutiden, og fortidens teologer kunne derfor ikke formulere teologi til vores nutid og fremtid. Den forpligtelse må vi selv og fremtidens kristne tage på os. Udgangspunktet for det følgende er derfor, at vi både kan og skal bruge fortidens teologi i nutiden og fremtiden, men at vi samtidig må gøre den fortidige teologi til vores egen og forkaste det, som vi ikke kan gøre til vores. Jeg vil først vise, hvordan det kan lade sig gøre, og derefter vil jeg give nogle konkrete eksempler.

Tradition – reception – identifikation

Når vi forholder os til fortiden, har vi ofte brugt begrebet 'tradition'. Tradition er egentlig et latinsk ord, som betyder at give noget videre. Fortidens teologi gives videre til nutiden og fremtiden. Teologer og andre kristne har ofte en tendens til at ville bevare fortidens teologi uforandret og kun nølende lade nutidige forhold få indflydelse på kirkens teologi og praksis. Det generelle synspunkt synes at være, at det gamle og oprindelige er det sande, mens nyformuleringer forvansker kristendommen. Det sker også, at man udpeger bestemte fortidige formuleringer af kristendommen som udtryk for den endegyldige sandhed. Det kunne f.eks. være reformationsti-

dens formuleringer af kristendommen eller en bestemt bibeloversættelse. Mange mener, at ændringer i disse fortidige formuleringer af kristendommen helst skal undgås eller i det mindste ske så langsomt, at ingen opdager det. Hvis vi vælger denne tilgang til fortidens kristendom, kommer fortiden til at bestemme over os på en negativ måde, som gør

Teologer og andre kristne har ofte en tendens til at ville bevare fortidens teologi uforandret og kun nølende lade nutidige forhold få indflydelse på kirkens teologi og praksis.

det vanskeligt at udtrykke kristendommen i nutids- og fremtidsrelevante formuleringer. Men vi kan også gå en anden vej.

Vi kan vælge at forholde os mere aktivt til fortidens teologier og selv påtage os ansvaret for, hvordan teologien skal udtrykkes i nutiden. Denne tilgang kunne vi kalde reception af fortidens teologi. Reception er også et latinsk ord, som betyder modtagelse. Vi afgør selv aktivt, hvad vi vil

modtage fra fortiden. Vurderingen af, hvad vi vil modtage, beror på, hvad der fremmer kristendommens betydning for nutidens mennesker. Med denne tilgang til fortidens teologi lader vi ikke fortiden bestemme over os, men lader den inspirere os til nye nutidigt vedkommende formuleringer af kristendommen. Fører denne tilgang til fortiden ikke bare til, at vi formulerer vores egen kristendom – en kristendom, som 'kildrer vores ører', og som er kraftløs? Nej, ikke nødvendigvis, men der må være kriterier.

Med kriterier mener jeg ikke faste urokkelige læresætninger, som hævdes at være gyldige til alle tider og på alle steder, men jeg mener, at kristendommen til enhver tid skal være identificerbar. Altså: identifikation er hovedkriteriet for, om kristendommens udtryk er sande på et konkret sted og på et specifikt tidspunkt. Identifikationen har to hovedperspektiver: For det første må enhver tids og ethvert steds udtryk for kristendommen være identificerbar som receptioner af fortidens udtryk for kristendommen. For det andet må enhver tids og ethvert steds udtryk for kristendommen være identificerbare for denne tids og dette steds mennesker, som for dem gyldige udtryk for kristendommen. Det er altså hverken tilstrækkeligt, at kristendommen udtrykkes på samme måde som i fortiden, eller at kristendommen udtrykkes på helt nye måder uden kontakt med fortidens kristendomsformer. Der skal ske en aktiv og

transformerende reception af fortidens kristendom i nutiden. Hvordan kunne en sådan reception se ud?

Reception af kristendommen

I Marienkirche i Wittenberg, Luthers sognekirke, er der en altertavle fra reformationstiden. Det er en billedlig fremstilling af Luthers reformatorske teologi. Altertavlen er malet i fællesskab af Cranach den Ældre og den Yngre. Altertavlen har, som det ses, tre billeder øverst og ét billede for neden. Billederne viser hovedelementerne i luthersk kristendom: ordets forkyndelse og sakramenternes forvaltning. På de tre øverste billeder er den lutherske forståelse af sakramenterne afbilledet. Fra venstre mod højre vises dåben, nadveren og boden. Bodan blev tidligt i reformationstiden stadig betragtet som et sakramente. Det fastholdt Cranach. I det nederste felt vises en luthersk gudstjeneste, hvor evangeliet forkyndes som en pegen hen på Kristus på korset. Her er der ikke plads til en teologisk tolkning af altertavlens billeder. Det vigtige i denne sammenhæng er, at malerne har reci-

peret hovedelementerne i evangeliet, så evangeliet blev nærværende som en nutidig virkelighed for menigheden i Marienkirche i Wittenberg på reformationstiden. Det mest slående element i denne konkrete reception er, at de fleste af personerne på altertavlen er kendte ansigter fra Wittenberg: det er Melanchthon, der døber; det er Luther, der prædiker; og det er reformatorernes familier og andre kendte borgere, der deltager i den gudstjeneste, der gengives i det nederste felt. På samme måde gøres nadverfejringen nærværende som en begivenhed, der foregår i Wittenberg og omegn. Omkring nadverbordet sidder borgere fra Wittenberg og ikke Jesus og hans disciple fra Palæstina, som tilfældet er på de fleste andre af historiens mange nadverbilleder. Hvis man ser ud ad vinduet bag nadverbordet, ser man heller ikke Jerusalem, men et sachsisk landskab med borgen Wartburg. Evangeliet forkyndes, og sakramenterne forvaltes i Wittenberg på en konkret tid og et konkret sted. Den teologiske tradition er reciperet og indlejret i konkret nærværende form.

Det er tydeligt, at Cranach måske inspireret af nogle af Wittenberg-teologerne, ville skabe en identifikation mellem centrale elementer i evangeliet og Wittenbergs indbyggere. Når byens borgere i årene efter reformationen gik til gudstjeneste i Marienkirche kunne de se, at kristendommen var indlejret i Wittenberg. Evangeliet udspillede sig i samtiden. Der var sket en identifikation mellem centrale evangeliske begivenheder og borgerne i Wittenberg. Men hvordan er det for indbyggerne i Wittenberg nu? Når de går til gudstjeneste, møder de ikke en identifikation mellem dem selv og evangeliet, men en identifikation mellem evangeliet og mennesker, der levede i Wittenberg for mere end 500 år siden. De teologiske traditioner fastfryses, hvis de ikke reciperes på ny.

Den Augsburske Bekendelse

Den Augsburske Bekendelse fra 1530, som er et af folkekirkens bekendelsesskrifter, indeholder en række teologiske udsagn, som mange med-

Fortsættes næste side ►



Altertavlen i Marienkirche i Wittenberg, Luthers sognekirke, er en billedlig fremstilling af Luthers reformatorske teologi. Altertavlen har, som det ses, tre billeder øverst og ét billede for neden. Billederne viser hovedelementerne i luthersk kristendom: ordets forkyndelse og sakramenternes forvaltning.

lemmer af folkekirken ikke længere kan tilslutte sig. Det gælder blandt andet bekendelsens anden artikel om arvesynden, hvor der står, at alle mennesker fødes med synd, som medfører evig død for dem, som ikke genfødes ved dåben og Helligånden. I bekendelsens artikel 17 står der endvidere, at ved verdens ende skal de ugudelige fordømmes til pine uden ende. Hvad skal vi gøre, når folkekirken medlemmer ikke længere kan identificere sig med kirkens centrale bekendelsestekster?

Hvis vi underkaster os traditionen og lader fortiden bestemme over nutiden, bliver vi tvunget til at fastholde trosudsagn, som ikke længere er meningsfulde eller troværdige. Troen og tilliden dør, og mennesker afskæres fra at finde mening og livshjælp i folkekirken forkyndelse. Hvis vi derimod vælger på ny at lade tidligere tiders fortolkninger af kristendommen gennemgå en kontinuerlig receptionsproces, så lader vi det leve i fornyet form, som skaber mening i nutiden, mens døde udtryk for kristendommen forkastes, fordi de ikke længere er meningsfulde.

Når det gælder arvesyndslæren, må vi efter min mening forkaste forestillingen om, at synd er en arvet sygdom, som fører til fordømmelse og evig pine, medmindre man frelses gennem dåben og Helligånden. Derimod må vi fastholde en forståelse af synd som erfaringen af fremmedgørelse og afstand mellem Gud, menneske og medmenneske; som brud på de fællesskaber, som vi lever i og af. Straffen for synd er ikke pine uden ende, men den konkrete lidelse, som de konkrete brud på fællesskaberne medfører.

Hvis vi forholder os til fortidens trosudsagn på denne modtagende måde, hvor vi ikke lader fortiden påtvinge os døde trosforestillinger, men selv modtager og fornyer det, som stadig er levende i traditionen, så kan de dele af fortidens teologi leve videre, som stadig er meningsfulde i vores tid og på vores sted. Fortidens teologi skal hele tiden aktivt modtages og fortolkes. Hvis ikke fortidens teologi kan modtages i nutiden på en måde, som vi kan identificere os med, må den forkastes. ■

Inspirationsaftner i Silkeborg og Roskilde og ny bogudgivelse: **At udvikle nye tiltag i kirken i fællesskab**

Få inspiration til at se på udvikling af kirkens aktiviteter som deltagelse i en rejse frem for en jagt på målbare succéer. Hvordan kan vi stå i kirkens tradition og samtidig have mod til at gå nye veje? Hvordan inddrager vi frivillige på en ligeværdig måde? Hvordan opbygger man indbyrdes tillid og fælles erfaringer, når man ikke kender hinanden på forhånd? Hvordan får vi skabt plads til refleksion over det at være kirke, når det går stærkt?

Kirkefondet inviterer til to inspirationsaftner for menighedsrådsmedlemmer, præster, kirke- og kulturmedarbejdere og kirkens andre ansatte og frivillige. På inspirationsaftnerne får du konkrete redskaber til at fremme fordybelse og kreativitet i kirkens aktiviteter. Sidst på aftenen bliver der også mulighed for enten at reflektere over jeres kirkes hverdagspraksis eller at prøve kræfter med at udvikle en ny aktivitet.

I forbindelse med inspirationsaftnerne udgiver Kirkefondet bogen ”Kirke i bevægelse – redskaber til udvikling i fællesskab”. Her er viden og erfaring fra Kirkefondets udviklingskonsulent Dorte Kappelgaards erhvervs-ph.d. fra 2021 omsat til en lang række refleksionsøvelser og praktiske redskaber til brug i kirken. I forbindelse med erhvervs-ph.d.’en ledte hun udviklingsprocesser i et midtjysk landsogn og en københavnsk kirke og reflekterede undervejs sammen med de involverede frivillige og ansatte. Dorte er uddannet sociolog og har stor erfaring med at hjælpe sogne med udvikling i lokale kirker.

Deltagere i inspirationsaftnerne får et eksemplar af bogen gratis på aftnerne.

Tid og sted:

Silkeborg: Tirsdag den 19. april 2022 kl. 17-21 i Alderslyst Kirkes sognegård, Tulipanvej 15, 8600 Silkeborg

Roskilde: Mandag den 25. april 2022 kl. 17-21 i Jakobskirken, Astersvej 11, 4000 Roskilde

Pris og tilmelding: Inspirationsaftenerne koster kr. 350,- pr. deltager inkl. et eksemplar af den nye bog ”Kirke i bevægelse – redskaber til udvikling i fællesskab” (Værdi kr. 178,-). Aftenen vil også byde på et måltid mad og kaffe.

Tilmelding til cl@kirkefondet.dk senest tirsdag den 5. april med angivelse af hvilken inspirationsaften, du tilmelder dig/jer med oplysning om sogn, navn og e-mailadresse. Efter tilmeldingsfristen udsendes faktura.

Har du/I ikke mulighed for at deltage i en af inspirationsaftnerne kan bogen købes for kr. 178,- på www.kirkefondet.dk efter påske.

Læs mere om inspirationsaftnerne og bogen på www.kirkefondet.dk



Nyt fra Kirkefondet

Himmelske Dage i Roskilde

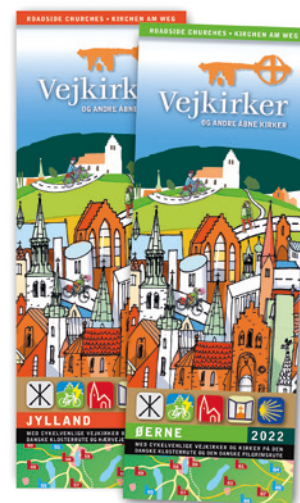
I Kristi Himmelfartsferien den 26.-29. maj afholdes der Himmelske Dage i Roskilde. Himmelske Dage er en kirkefestival, der sætter fokus på livets store spørgsmål gennem talks, debatter, musik, kunst og selvfølgelig andagter og gudstjenester. Her kan du opleve over 400 events om tro, samfund, debat og meget mere mellem himmel og jord.

Himmelske Dage er en økumenisk festival og er et samarbejde mellem forskellige kirker, organisationer og foreninger.

Kirkefondet er således også med i aktiviteterne. Vi står bl.a. for en labyrint, hvor der vil være flere aktiviteter til fordybelse i Sct. Hans Have. Vi har workshops og foredrag omkring Tiny Church, den udskudte dåb, udvikling af kirkelige praksisser og om at skabe kirke i nye boligområder m.m.

Vi vil selvfølgelig også have et telt på Mulighedernes Marked, hvor vi vil skabe en Tiny Church, og der vil foregå andre aktiviteter.

Læs mere om Himmelske Dage på www.himmelskedage.dk, hvor programmet løbende vil komme på, og du kan købe adgangsarmbånd. og på www.kirkefondet.dk når vi nærmer os himmelske dage.



Rekordhøjt antal vejkirker

Årets vejkirkebrochurer er snart på vej ud til kirker, biblioteker, turistbureauer, motorvejsstationer og campingpladser m.m.

I år er der ikke mindre end 438 kirker med i de to brochurer, 228 i Jylland og 210 på Øerne. Det er det højeste antal vejkirker nogensinde, og det er meget glædeligt, at så mange kirker vil være med i ordningen. Brochurerne udkommer 1. april, og du vil allerede kunne se brochurerne og søge på vejkirkerne nu på www.vejkirker.dk

Ny medarbejder på Kirkefondet

Kirkefondet har pr. 1. april 2022 ansat cand.mag. i musikvidenskab og historie, Malte Ystrøm Madsen, som udviklings- og kommunikationskonsulent. Han skal tage del i Kirkefondets almen konsulentvirksomhed med visionsdage, målsætningsprocesser, workshops, foredrag mv., men får også en særlig opgave med at udfolde Kirkefondets nye kommunikationsstrategi og styrke den digitale kommunikation. Han efterfølger Dorte Kappelgaard, der fra 1. maj 2022 er ansat som projektleder på MF-KOM i Oslo i spændingsfeltet mellem kirkeverdenen og forskning.

Malte er 37 år og kommer fra en stilling som kommunikationsmedarbejder og kordegn i Roskilde



Domsogn, hvor han bl.a. været med til at lede et projekt med udvikling af

Domkirkens kommunikation. Før den tid har han i 7 år arbejdet som frivillig- og projektleder i uKirke på Vesterbro i København, hvor han også har været med til at skrive bogen "Hvorfor tror I jeg vil frelses?" Bogen er baseret på en større undersøgelse af 25-35 åriges hverdag, kulturelle forbrug og spirituelle liv. Han er desuden i gang med at tage en diplom-uddannelse i ledelse med særligt fokus på projekt- og procesledelse i frivilligt regi.

Tema for næste nummer af "Kirken i dag":

Den grønne kirke

Kirken *i* dag

Tal og analyser

Få faktuel viden om sognets befolkning i Kirkefondets statistiske analyser, så I kan blive helt skarpe på, hvem I er kirke for.

Sogneprofil

Kort og klar præsentation af sognets indbyggere i 17 diagrammer med forklarende tekst med informationer om bl.a. aldersfordeling, herkomst, husstandstyper, indkomster, uddannelse, folkekirkemedlemskab m.m. samt befolkningsudviklingen i sognet gennem de seneste 20 år. 23 sider + bilag.

Kr. 4.500,- + moms



Sogneanalyse

Gennemgribende analyse af sognets indbyggere i 36 diagrammer med forklarende tekst med detaljerede informationer om bl.a. aldersfordeling, herkomst, husstandstyper, indkomster, uddannelse samt befolkningsudviklingen i sognet gennem de seneste 20 år. Dertil kommer et omfattende afsnit om folkekirkemedlemskab, ind- og udmeldelser, fødte og døbte samt udviklingen i kirkelige handlinger. Analysen indeholder også et afsnit med inspiration til det kirkelige arbejde og et afsnit med forskningsartikler. 73 sider + inspirationsafsnit, vidensafsnit og bilagsmateriale.

Kr. 12.000,- + moms

Hjælp til at dykke dybere ned i tallene

Få en grundig gennemgang af oplysningerne i analysen med oplæg til debat om tallenes betydning for kirken for menighedsråd og ansatte eller vælg at udvide gennemgangen med en workshop, hvor der arbejdes videre med at omsætte den nye viden til fokuspunkter og idéudvikling.

Priser fra kr. 4.000 + moms og rejseudgifter.

Vi laver også analyser til provstier.

Læs mere på www.kirkefondet.dk